Влада - Радам !

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради України № 118 (618) ♦ П'ятниця, 25 червня 1993 року ♦ Ціна 15 крб.

ЧУДА НЕ БУДЕ, ХАЛЯВИ ТЕЖ...

Абзац з листа

На очах багатомільйонного народу нині відбувається безпрецедентне пограбування України. Причина проста: грабіжники не вважають її за свою. Тож доки ми не прокинемося і не подивимося на світ очима українця, доки не перетворимося з населення у народ, у націю, — держави в нас не буде...

Володимир ПЕТРЕНКО.

Цитата дня

Сміливо й сліпо наслідуючи процвітаючі країни Заходу, ми примушуємо нашу економіку народити якесь диво за відсутності вагітності.

(З виступу на сесії Прем'єр-міністра України Леоніда Кучми).

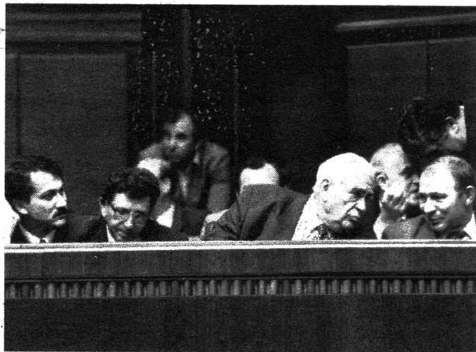

ЦІНА ПОЛІТИЧНИХ ІГОР

Денне і вечірнє засідання 23 червня

Депутати продовжили обговорення питання порядку денного про виконання програми приватизації в 1992 та проект програми приватизації на 1993 рік. Одразу зазначу, що прийняття рішення з цього питання було відкладено. Виступаючи від імені тимчасової комісії, голова постійної Комісії з питань будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства Валерій Череп порівняв кілька варіантів концепції приватизації державних підприємств, назвав причини гальмування самого процесу роздержавлення, через які торік змінили власника менш як один відсоток підприємств.

(Закінчення на 2-й стор.)

Цифри і факти

За попередніми даними за 11 днів страйку тільки у Донецькій області загалом втрати становлять 117 мільярдів карбованців. Не вироблено тисячі тонн коксу, сотні тисяч тонн чавуну, сталі, прокату. У той же час страйкарі вимагають оплатити їм дні, які вони не працювали.

Продиктовано в номер

Візит Прем'єра Росії

Вчора в Україну з офіційним візитом прибув Прем'єр- міністр Росії Віктор Черномирдін. Відбулася його зустріч з Президентом України Леонідом Кравчуком та Прем'єр-міністром України Леонідом Кучмою. Мета візиту — в ході переговорів досягти домовленості та підписати ряд угод щодо вільної торгівлі, розподілу активів і пасивів колишнього Союзу, інших економічних питань.

Ще не вечір

Понад 40 підприємств Харкова, на яких трудиться близько 120 тисяч робітників, вчора припинили роботу. Зранку на центральній площі міста зібрався багатотисячний мітинг. До 12-ї години дня виступило десятків зо два ораторів, яких натовп гаряче підтримує. Основні вимоги — негайні перевибори депутатів Верховної Ради України і Президента. Спроби декого з виступаючих закликати народ у «світле минуле» були відкинуті. Харків'яни за ринковий шлях розвитку України, але проти базарних методів його впровадження.

Прийнята резолюція про політичну незалежність України, але в економічному Союзі з колишніми республіками СРСР. Це залагодити пропонується за місяць.

Колір співає і плаче

Державний музей українського образотворчого мистецтва послідовно і органічно підтверджує реноме закладу, гостинно відкритого для всіх цікавих і значних художників як минулих часів, так і нині сущих. Позавчора тут розгорнуто експозицію творів Василя Бажая, випускника Львівського інституту прикладного і декоративного мистецтва. 43-річний художник артистично й розкуто розриває традиціоналізм звичних уявлень про мистецьке освоєння дійсності. Своїми вишукано-римованими живописними композиціями він засвідчує, що українська школа живопису йде в контексті світових художніх процесів.

Смерч - диверсант

Він виник у Словаччині, «нелегально» перетнув кордон по території Ужгородського та Кам'янецького лісництв під Ужгородом. За 40 хвилин завдав понад 20 мільйонів карбованців збитку. Це — вивернуті з коренем багаторічні дуби й буки, зруйновані шляхи, міст, лінія електропередач, порушений телефонний зв'язок. В одному з санаторіїв буря навіть підняла на кілька метрів альтанку з відпочиваючими медиками. На щастя, обійшлося без людських жертв.

Допомога малозабезпеченим

Кабінет міністрів України постановив призначити і виплатити у червні 1993 р. громадянам з мінімальними доходами цільову грошову допомогу за травень ц.р. у розмірі, що не перевищує 6915 карбованців. Установлено, що право на отримання зазначеної допомоги мають непрацездатні громадяни (крім дітей, допомога яким призначається за Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми»), середньомісячний сукупний доход яких у травні не перевищував 11515 карбованців.

Міністерство соціального захисту населення, Міністерство праці та Міністерство фінансів мають терміново повідомити органи, що призначають допомогу, про порядок внесення змін до розрахунків при визначенні її розміру.

Трудовики збираються в «Славутичі»

На 26 червня цього року в ПК «Славутич» у Києві заплановані установчі збори нового об'єднання громадян «Трудова Україна», до якого мають намір увійти громадські і політичні організації лівого — соціалістичного і комуністичного — спрямування. За задумом організаторів акції, нове об'єднання захищатиме інтереси трударів конституційними методами, політичними також. Перші ж спроби уконституювати «Трудову Україну» на загальнореспубліканському терені були наприкінці зими — на початку весни, але, як бачимо, «тепліше» трудовикам стало тільки влітку.

Економіка

«Запоржісталь»: курс на село

Про сьогодення гіганта української промисловості нашим кореспондентам розповідає народний депутат України, генеральний директор «Запоріжсталі» Віталій САЦЬКИЙ.

(Закінчення на 13-й стор.).

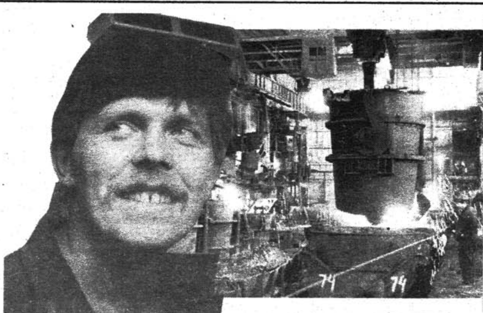

Фотоколаж Михайла САЧКА.

Офіційно

ЗА ВЗАЄМОВИГІДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Учора Голова Верховної Ради України Іван Плющ прийняв Надзвичайного і Повноважного Посла Японії в Україні Суедзаву Седзі.

Глава українського парламенту розповів керівнику японської дипломатичної місії про ситуацію в Україні, проблеми створення національної економіки та необхідність вкладення в неї іноземних інвестицій. І. Плющ висловив вдячність японському народові за допомогу, яку було надано нашій країні одразу після чорнобильської катастрофи. Разом з тим він наголосив, що сьогодні існує потреба у розвитку активнішого співробітництва японських та українських учених-ядерників у справі подолання наслідків чорнобильської аварії.

Посол Японії також висловився за розвиток взаємовигідних двосторонніх зв'язків і пообіцяв докласти до цього всіх зусиль.

ЧАС ПОЧИНАТИ ДІАЛОГ НА НАЙВИЩОМУ РІВНІ

23 червня Президент Чеської Республіки В. Гавел прийняв посла України в ЧР Р. Лубківського на його прохання.

Керівник української дипломатичної місії вручив главі Чеської держави запрошення Президента Л. Кравчука відвідати Україну з офіційним візитом. Запрошення було з вдячністю прийняте.

Під час розмови В. Гавел наголосив на зацікавленості Чехії у підтримуванні з Україною тісних контактів. Він також зазначив, що зараз триває активна робота з підготовки до підписання україно-чеського договору. Президент ЧР підкреслив, що уряд, інші владні структури Чехії підтримують узятий Україною курс на зміцнення демократії та ринкові реформи.

Р. Лубківський у свою чергу дав позитивну оцінку нинішньому розвиткові україно-чеських відносин і висловив упевненість, що візит Президента ЧР в Україну сприятиме їх розширенню.

Указ Президента України

Про режим відкритої економіки на території Республіки Крим

З метою більш повної реалізації прав Республіки Крим у сфері економіки, що випливають з Конституції України і законів України, створення необхідної нормативно-правової бази для належного функціонування органів державної виконавчої влади Республіки Крим з питань впровадження дійового механізму ринкових відносин, прискорення процесу розвитку транспортно-комунікаційного, культурно-історичного та рекреаційно-туристичного потенціалу Криму **постановляю:**

1. Підтримати рішення Верховної Ради Республіки Крим щодо створення на території Криму режиму відкритої економіки, який передбачав би лібералізацію фінансово-банківських, податково-бюджетних, зовнішньоекономічних і митних відносин з метою забезпечення необхідних умов для розвитку підприємництва, залучення і захисту іноземних інвестицій, запровадження спрощеного порядку реєстрації та діяльності іноземних фірм і банків, їх філіалів і відділень.

2. Раді Міністрів Республіки Крим підготувати згідно з Законом України «Про розмежування повноважень між органами державної влади України і Республіки Крим» і подати на розгляд Верховної Ради Республіки Крим проекти відповідних актів законодавства, які передбачали б регулювання відносин режиму відкритої економіки на території Республіки Крим.

3. Кабінету Міністрів України прийняти у межах своїх повноважень відповідні рішення з питань, що виникають у зв'язку зі створенням режиму відкритої економіки на території Республіки Крим.

4. Цей Указ набуває чинності з дня його підписання.

Президент України
Л. КРАВЧУК

м. Київ
23 червня 1993 року

Парламентська хроніка

ЦІНА ПОЛІТИЧНИХ ІГОР

Денне і вечірнє засідання 23 червня

(Початок на 1-й стор.).

Промовець висловив думку тимчасової комісії про те, що урядові структури, Фонд державного майна, Національний банк мають терміново завершити розробку й прийняття законодавчих актів, що сприятимуть приватизації, на основі пропозицій комісій і депутатських груп підготувати відповідні зміни й доповнення до чинного законодавства, вжити ряд інших заходів, щоб пожвавити процес приватизації. Адже за п'ять місяців нинішнього року до приватизації підготовлено всього 16 великих підприємств, близько 300 з 21 тисячі малих і середніх. Через це потерпає бюджет. Завдяки приватизації до державного бюджету мало надійти 650 мільярдів карбованців, а надійшло всього 12 мільярдів. Це менш як два відсотки за півроку.

Народний депутат Олександр Барабаш запропонував продовжити дію нормативних положень програми приватизації минулого року і прийняти внесений ним на розгляд Верховної Ради проект постанови з цього питання. На його думку, до програми приватизації необхідно внести зміну, яка має стати центральною ідеєю приватизації,— встановлення квот, обов'язкове застосування сертифікатів, — а також внести зміни до Закону про оренду.

В обговоренні програми приватизації виступили народні депутати Іван Грищенко, Ігор Єліашевич, Віталій Романюк, Володимир Марченко, Віталій Дудченко. Висловлювалися різні оцінки й пропозиції щодо програми приватизації — від встановлення мораторію на цей процес до проведення його у найстисліші строки.

Вечірнє засідання розпочалося із заяви, яку виголосив від імені голодуючих ліквідаторів наслідків чорнобильської катастрофи народний депутат Анатолій Матійко. Зміст її полягає в тому, що ліквідаторів позбавлено цього статусу, а вони брали безпосередню участь у ліквідації наслідків аварії, працюючи на пунктах санітарної обробки. Дано доручення Кабінету міністрів і відповідним комісіям парламенту внести проект про необхідні зміни у законодавстві.

Про наслідки хвилі страйків, що прокотилася Україною, і вжиті заходи на вимогу страйкарів інформували парламент перший віце-прем'єр-міністр України Юхим Звягільський та віце-прем'єр-міністр України з питань промисловості та будівництва Василь Євтухов.

Віце-прем'єр-міністр України Віктор Пинзеник докладно поінформував парламент про прийняті рішення. Зокрема, введено єдину ставку податку на доходи працівників підземних професій, що становить тепер 10 відсотків, зменшено ставку оподаткування на 50 відсотків для багатодітних сімей, скасовано прибутковий податок з виплат у зв'язку з травмами в разі втрати працездатності. Віктор Пинзеник проаналізував фінансове становище держави і порівняв його з вимогами страйкарів. Задоволення їх вимагає трильйонів і трильйонів. «А я,— зізнався віце-прем'єр-міністр,— вже й не знаю, як називаються цифри, що йдуть за трильйонами...».

Народний депутат Олександр Мороз виступив від Комісії з питань агропромислового комплексу і представив альтернативний проект виходу з економічної кризи. Він, зокрема, заперечив думку про те, що в країні не йдуть реформи. Навпаки, зазначив О. Мороз, вони йдуть, але тягнуть суспільство назад. Публіцистична критика сьогодення і план виходу з кризи змусили і Прем'єр-міністра України Леоніда Кучму висловити за пунктами свій, конкретний план дій у стабілізації економіки, що грунтується на розробках групи економістів-практиків і теоретиків. Виступ Прем'єр-міністра дає впевненість у тому, що уряд працює не навмацки, а глибинно вивчає причини кризи і шукає радикальних шляхів виходу з неї, і сьогодні йому, можливо, не треба допомагати, треба не заважати.

— Я з жахом чекаю,— зазначив Л. Кучма,— підрахунків усіх збитків, завданих державі страйком. Вони сягатимуть трильйонів. Це ціна політичних ігор. Суто ідеологічне протистояння не дає можливості спертися на тверду й зрозумілу економічну концепцію.

Нарис її Леонід Данилович представив. Тільки щоб вона не загрузла у дебатах і наміграх допомогти.

Вікторія СВІТЛАНОВА.

Пограбування згідно з Законом

Ранкове засідання 24 червня

У «антифермерському залі» (так назвав зал пленарних засідань депутат Микола Шкарбан) під час ранкового засідання тривали дебати з приводу приватизаційної програми України. «Антифермерський» тому, що на думку депутата та його однодумців, саме він прийняв свого часу антифермерський закон. Закон, який зв'язує фермера по руках і ногах. Наприклад, не дозволяє йому як юридичній особі — власнику збільшувати наділи землі, забороняє кожному члену сім'ї одержати пайову норму при виході з господарства тощо.

Втім, усі дієслова недоконаного виду, які пролунали зранку в залі засідань, були порожнім звуком, тому що сам Закон давно прийнято, а він, як відомо, зворотної дії не має.

Єдине, що тепер можна зробити, — це внести зміни і доповнення до цього закону, прийнявши відповідну постанову. Доби, даної трьом комісіям Верховної Ради, зокрема Комісії з питань соціального розвитку села, на доопрацювання такої постанови, вистачило, щоб депутати погодилися зі змінами і після сорокахвилинної дискусії прийняли її більшістю голосів.

Далі сесія продовжила розпочате вчора обговорення доповідей і співдоповідей щодо програми приватизації та її виконання. Парламентарії висловили з цього приводу, зокрема, такі думки.

В. Дудченко: — Сьогодні на профспілкову власність, яка справедливо належить трудящим України, накидається ціла юрба ділків. Вони намагаються її присвоїти, не вклавши жодної копійки в її створення. Така ситуація нині з палацами культури, дитячими спортивними, школами, стадіонами, будинками відпочинку, санаторіями. Хто може сьогодні піти в той же спортивний комплекс, якщо одні відвідини коштують 1000 купонів?! Ось вам і соціальна справедливість.

М. Півень: — Ми повинні сьогодні у Верховній Раді, проаналізувати, скільки зроблено помилок під час приватизації. Поки що державної програми приватизації немає. Йде розбазарювання й розкрадання майна. Необхідно 40 відсотків власності віддати колективу, 30 — усім бажаючим, хто вкладе акції, а решту — залишити державі.

О. Шеховцов: — Скажімо, трудовий колектив викупив Краматорський м'ясопереробний завод за 27 мільйонів. За такі гроші тоді можна було побудувати хіба що добротний двоповерховий котедж, але навряд чи викупити м'ясопереробний завод. У Генеральній прокуратурі, куди я подавав запит з приводу законності таких дій, мені відповіли, що все зроблено згідно з чинним законодавством.

С. Соболєв: — Йде розкрадання державного майна згідно з нашим законодавством. Добре було б, якби Арбітражний суд, Фонд державного майна відслідковували ці процеси і оперативно подавали Верховній Раді пропозиції про внесення змін і доповнень до цих законів.

С. Дорогунцов: — Багато непорозумінь, на мою думку, пов'язано з тим, що ми порізному розуміємо приватизацію. Думаю, що найкраще було б, якби ми до тих пір, доки не дійдемо до спільної думки, принаймні у теоретичному визначенні цього поняття, на практиці приватизацію призупинили.

Ранкове засідання завершилося пошуками спільного знаменника щодо питання про «приватизацію по-українськи», як її розуміти і чи варто поки що проводити взагалі.

Катерина КІНДРАСЬ.

Інтерв'ю в кулуарах

На запитання «Що найперше має робити Верховна Рада?» відповідають:

Володимир КРИЖАНІВСЬКИЙ (Київ), Надзвичайний і Повноважний Посол України в Росії:

— Вона повинна працювати активніше і, як на мене, думати про те, що має бути розпущена. А останніми днями, повторюю, треба добре попрацювати і прийняти нормальний закон про вибори. Можливо, навіть не треба йти у відпустку, а спробувати прийти до спільних рішень, бо країна — в катастрофічному становищі. Треба забути про політичні чвари, бо я не сказав би, що в нас є якесь надзвичайне протистояння. Навіть між законодавчою і виконавчою владами такого, як у Росії, протистояння нема. Я, звичайно, бачу, що Президент зараз збирається робити якісь рішучі кроки, бо перед ним питання стоїть так само гостро, як і перед Єльциним напередодні російського референдуму. Незважаючи на те, що наш референдум — консультативний, для Президента він має величезне значення. Референдум не просто стимул — він справді має спонукати Президента до рішучих дій, а співпраця з Кабінетом міністрів — дати позитивні результати. Однаковою мірою це стосується й парламенту. Найголовніше ж — співпрацювати, не дистанціюючись один від одного. Будучи антагоністами, намагатися робити спільну справу.

Віталій МЕЛЬНИЧУК (Житомир):

— Найбільша проблема сьогодні — це відсутність вертикалі сильної виконавчої влади. І доти, доки ми не вирішимо цього питання, ніщо інше не вирішуватиметься. У цьому разі у нас вихід один — враховуючи нинішню ситуацію і багато інших чинників, Прем'єр повинен бути главою виконавчої влади, очолювати уряд, і йому, відповідно, мають підпорядковуватися міністри та адміністрації на місцях. Ми хотіли, щоб із запровадженням поста Президента суспільний розвиток пішов швидше. Думали: буде Президент — підемо швидше. Не вийшло, і в час, коли ми переходимо від недержавності до державності, на швидкі рішення розраховувати не доводиться. З'ясувалося, що наше суспільство неготове до президентської влади, особливо до такої, як сьогодні, коли Президент — глава і держави, і виконавчої влади. Коли ми хоча б розділили ці функції, то нині такої глибокої кризи не було б. До речі, з цим погоджується сьогодні дуже багато депутатів. Ми зробили помилку і її треба виправити: нехай буде Президент главою держави, йому є чим займатися. Але нехай буде і сильна виконавча влада, в якій зацікавлені сьогодні всі. І не потрібні якісь надзвичайні повноваження. Потрібні законні повноваження, які треба надати, терміново прийнявши Закон про Кабінет міністрів і навіть змінивши для цього чинну Конституцію.

Записав
Володимир СКАЧКО.

СУЧАСНА УКРАЇНА І БЕЗПЕКА В ЄВРОПІ

У Києві 21—23 червня відбувся міжнародний семінар на тему «Україна і європейська безпека», проведений вперше Північноатлантичною асамблеєю в одній з країн СНД. З доповіддю при відкритті семінару виступив перший заступник Голови Верховної Ради України В. В. ДУРДИНЕЦЬ. Друкуємо цю доповідь з деяким скороченням.

I.

Вашу участь у семінарі, шановні гості, ми розцінюємо як свідчення високої поваги до молодої Української держави. Щиро вітаючи вас, висловлюю надію, що робота семінару буде результативною і корисною для всіх учасників.

Україна, виконуючи волю свого народу, зробила історичний вибір і відповідно до Акта проголошення незалежності від 24 серпня 1991 року та результатів всеукраїнського референдуму вже майже два роки будує суверенну, демократичну, правову державу. Її вже визнали 139 країн, тобто вона впевнено увійшла до міжнародного і європейського співтовариства.

Але, як і кожна молода країна, вона переживає нині непростий перехідний період становлення й утвердження державності. Він проходить не безболісно, часом за суперечливих процесів і тенденцій, але за послідовного спільного прагнення досягти реальної незалежності (і економічної в тому числі) з глибокими суспільними перетвореннями в Україні.

Україна вже має всі основні атрибути державності, зокрема і Збройні Сили, хоч державотворчі процеси ще тривають. Коротко виділю найосновніше.

Передусім ми нині активно працюємо над проектом нової Конституції, розгляд якого розпочнеться на сесії Верховної Ради найближчим часом. Діяльно працюємо і щодо розширення та збагачення національного законодавства, реалізуємо повномасштабну судову реформу.

Парламент України вже заслухав у першому читанні і незабаром має затвердити Основні напрями зовнішньої політики держави; проект Воєнної доктрини. У стадії допрацювання перебуває Державна програма боротьби зі злочинністю. Розв'язуються інші питання, пов'язані з державотворенням.

Але основний тягар державотворення зараз лежить у сфері економіки, яка перебуває у кризовій ситуації. Розуміючи це, ми прагнемо знайти шляхи до виходу з неї. Деякі зрушення у справі розбудови змішаної економіки вже є. Йде процес перетворення державної форми власності в інші форми шляхом викупу підприємств, оренди середніх і великих підприємств. Прийнято рішення про приватизацію 237 підприємств та провадиться робота з підготовки до приватизації ще 248 об'єктів малої приватизації. В цілому готується до затвердження Державна програма приватизації.

По суті завершено комерціалізацію підприємств і організацій державної торгівлі та громадського харчування.

Швидшими темпами пішла земельна реформа на селі. Кількість фермерських господарств протягом минулого року зросла в 4 рази і зараз становить 20,7 тисячі. Хоча це ще замало і маємо намір й надалі стимулювати цей процес.

Відбуваються зрушення й у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Вони поки що скромні, але законодавча база для їх розширення є. Назву лише деякі моменти.

На сьогодні в Україні функціонує близько 650 спільних підприємств. У минулому році зареєстровано 3340 випадків вкладення іноземних інвестицій, а в нинішньому тільки в 1 кварталі — майже півтори тисячі. В Україні зареєстровано 366 представництв інофірм із 45 країн світу.

Все це — лише початок великої роботи, щоб припинити падіння виробництва, подолати інфляцію, енергетичну кризу, стабілізувати і реформувати економіку.

Нещодавно на сесії Верховної Ради України було заслухано звіт Кабінету міністрів України, доповіді Президента і Голови Верховної Ради з цих питань. Визначено конкретну програму дій на перспективу.

Але у процесі державотворення ми стикаємося з серйозними тенденціями і проблемами, що впливають на соціально-політичну ситуацію в Україні. Дозвольте стисло окреслити їх.

Перша. Це розробка основних положень довгострокової стратегії розвитку України. Треба чітко відповісти на конкретні запитання: куди ми йдемо, що для цього треба робити, якою мірою обраний шлях відповідає інтересам і сподіванням усіх верств населення сучасної України.

А це, звичайно, має передусім дістати реальне відображення у новій Конституції України. Її відсутність сьогодні гостро відчувається, не дає змоги результативно рухатися вперед, переборювати труднощі і проблеми перехідного періоду.

Вихід ми бачимо у тому, щоб уже найближчими днями провести обговорення в парламенті проекту, підготовленого Конституційною комісією. Не виключена при цьому можливість винесення на всеукраїнський референдум дискусійних основних моментів проекту Конституції.

Друга. Ми хочемо побудувати ринкову, соціально орієнтовану економіку, спрямовану на задоволення потреб нашого народу. Економіку, яка має враховувати економічні зв'язки в рамках СНД і реальні можливості інвестування в неї капіталу Заходу.

Але підкреслю, що нам сьогодні доводиться бути у скрутній ситуації, бо водночас треба розв'язувати двоєдине завдання — стабілізацію і реформування економіки. З цією метою шукаємо неординарних шляхів розв'язання його.

В цілому ми зараз істотно коригуємо порядок і послідовність проведення реформ. Прагнемо проводити їх більш продумано і зважено, навчаючись на власних помилках.

Третя. Життя вимагає від парламенту, уряду, щоб більш системними, продуманими і відповідальними були їхні дії щодо соціального захисту населення у перехідний період. Ми не маємо більше запасу терпіння у людей, не можемо перейти грань, за якою настануть відчай і деградація широких верств населення. Серйозний розгляд цих питань відбувся минулого тижня на сесії парламенту у зв'язку зі страйком шахтарів, металургів та деяких інших категорій населення. Серед інших важливих рішень прийнято і постанову про проведення 26 вересня ц. р. всеукраїнського референдуму щодо довір'я (недовір'я) Президентові, Верховній Раді України. У разі вираження недовір'я будуть відповідно до чинного законодавства призначені вибори.

Не роблячи прогнозів, хочу сказати одне: призначений референдум має підштовхнути всі владні структури країни до більш енергійної роботи як щодо соціального захисту населення, так і до більш рішучого і послідовного проведення ринкових реформ.

Четверта. Становлення України як самостійної держави зумовило появу геополітичного чинника як важливої умови її функціонування і розвитку.

За цих умов для нас найбільш актуальними є такі завдання:

— у галузі зовнішньої політики — реалізація власної стратегії поведінки на міжнародній арені відповідно до Основних напрямів зовнішньої політики України, схвалених парламентом, і доповіді Президента України, виголошеної на сесії з даного приводу;

— у сфері зовнішньоекономічної діяльності — по-перше, визначення закордонних суб'єктів господарювання, які найбільш органічно можуть взаємодоповнюватися з економікою України, і встановлення з ними відносин стратегічного характеру; і по-друге — активний пошук закордонних партнерів для швидких інвестицій у вітчизняне народне господарство, торгівлі всім тим, що має сьогодні Україна.

У цілому перед нашою молодою, але великою центральноєвропейською державою сьогодні стоїть багато складних проблем. Їх ніхто не розв'яже, крім нас. Ми це розуміємо. Віримо у свій працелюбний народ і сподіваємося на його підтримку. В той же час ми повністю відкриті для взаємовигідного співробітництва в політичній і економічній сферах з усіма країнами, які виявляють до цього добру волю.

II.

Як і кожну державу, Україну турбують проблеми її безпеки, захисту національних інтересів. За надійний гарант незалежності, безпеки, територіальної цілісності України вважаємо власні Збройні Сили. Розбудову їх ми проводимо на міцній правовій базі.

Верховна Рада України за неповні два роки прийняла два пакети основних документів з військових питань, зокрема Концепцію оборони та будівництва Збройних Сил України, закони «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» та понад двадцять інших законодавчих актів, які регламентують військове будівництво незалежної держави.

Таким чином, наш підхід до створення власних Збройних Сил забезпечений у правовому і в соціальному планах. Парламент України прийняв рішення про це не тому, що ми виношуємо мілітаристські наміри, а тому, що Збройні Сили — обов'язковий атрибут будь-якої сучасної держави.

Стратегічно будучи в центрі Європи, Україна хоче бути нейтральною, позаблоковою, без'ядерною, миролюбною країною європейського рівня, зробити свій особливий внесок у встановлення миру, безпеки та стабільності в регіоні, зайняти гідне місце у світовому співтоваристві. Про це свідчить і розроблений нами проект Воєнної доктрини України. Суть його основних положень полягає у наступному.

По-перше, свою безпеку Україна розглядає як складову частину міжнародної безпеки, виходячи зі свого геополітичного становища. Тому головним завданням доктрини є відвернення війни і збереження миру, що узгоджується з тенденцією сучасного міжнародного життя.

По-друге, доктрина має суто оборонний характер. Україна, визнаючи пріоритет загальнолюдських цінностей, готова зробити свій внесок у будівництво світового правопорядку на основі взаємного довір'я, добросусідства, розумних компромісів і балансу інтересів. Тому вона відмовляється від війни як засобу досягнення власних національних цілей та інтересів, виступає за розв'язання всіх міжнародних протиріч тільки мирним шляхом, політичними засобами, виключає воєнне втручання у внутрішні справи будь-якої країни.

По-третє, Україна хоче будувати свої міждержавні відносини на основі взаємного врахування інтересів національної безпеки інших держав і принципу непорушності кордонів. Реалізуючи цей зовнішньополітичний курс, вона не ставить собі за мету досягнення військової переваги над іншими країнами чи їх союзами, виступає за паритетне і збалансоване скорочення всіх видів озброєнь, створення зон колективної безпеки, якщо це не ущемлює її національних інтересів.

По-четверте, виходячи з можливого характеру сучасної війни і катастрофічних для всього людства наслідків ядерної війни, Україна вважає застосування ядерної зброї у військових цілях неприпустимим.

По-п'яте, наша держава вважає за неприпустиму ескалацію будь-якого збройного конфлікту у прямій чи прихованій формі і в разі його виникнення на кордонах України прагнутиме наявними засобами добиватися його локалізації під егідою ООН.

Ми розуміємо, що в ряді подій останніх років, які зробили істотний вплив на карту Європи, однією із найбільш значущих з геополітичної точки зору є проголошення незалежності України. Адже її особливістю є унікальне геополітичне становище. Ми також розуміємо, що, зважаючи на це, світ турбує, яким буде військово-політичний курс молодої держави.

Тому ми чесно й відверто заявляємо світу про наші чисті наміри, у тому числі щодо зміцнення своєї незалежності і гарантування національної безпеки, які закладені в проекті Воєнної доктрини України.

Звертаю вашу увагу, що розбудова власної армії вимагає глибокої реорганізації наявного в Україні угруповання Збройних Сил. Їх склад і чисельність перевищують потребу України, якщо враховувати основні положення військово-політичного курсу України та проекту Воєнної доктрини. Тому ми вже зараз здійснюємо докорінні зміни у військовій сфері.

В результаті завершення всіх реформ угруповання військ стане значно меншої чисельності, але буде достатнє для захисту від агресії, забезпечення незалежності і територіальної цілісності України.

Представники Збройних Сил України вже сьогодні роблять реальний внесок у зміцнення безпеки в Європі. Маю на увазі участь їх підрозділу у складі миротворчих сил ООН на території колишньої Югославії.

В перспективі Збройні Сили України матимуть у своєму складі три види: Сухопутні війська з завданням наземної оборони, Військово-повітряні сили з завданням оборони повітряного простору, Військово-морські сили.

Остаточне рішення щодо їх структури та чисельності прийме Верховна Рада України. Але безумовно одне: кількісно вони будуть значно менші, ніж є. Це стане ще одним підтвердженням миролюбності нашої держави, що, сподіваємося, гідно оцінить світ.

Крім розбудови Збройних Сил, Україні доводиться розв'язувати складний комплекс питань, пов'язаних з конверсією оборонної промисловості.

(Закінчення на 4-й стор.).

СУЧАСНА УКРАЇНА І БЕЗПЕКА В ЄВРОПІ

(Закінчення. Початок на 3-й стор.).

Хочу зауважити, що масштаби та глибина оборонної конверсії значною мірою обумовлені основними вимогами до військової безпеки України, можливостями оборонної промисловості, технологіями виробництва озброєнь, техніки для національної армії.

Дбаючи про реальне забезпечення державного суверенітету та політичної незалежності, збереження територіальної цілісності та недоторканності кордонів, Україна вважає, що джерела воєнної загрози поки що не зникли. Основними причинами війн та військових конфліктів можуть стати економічні, політичні, територіальні, національно-етнічні, релігійні та інші протиріччя, які держави не завжди розв'язують мирними шляхами. Ми є свідками цього.

Тому Україна вважає за необхідне мати як власні Збройні Сили для гарантування національної безпеки, які відповідали б міжнародним зобов'язанням, так і національну оборонну промисловість, яка забезпечувала б потребу в озброєннях і військовій техніці на рівні, достатньому для стримування та відбиття воєнної агресії. І не більше.

За різкого (в три рази) зниження виробництва військової техніки і озброєнь в оборонній промисловості торік значно зросли обсяги виробництва цивільної продукції. Темпи її зростання склали 115 відсотків. Це вселяє надію в правильності обраного підходу до організації і проведення конверсії.

Для глибоко конверсованих підприємств попри всі наші сучасні економічні труднощі із бюджетних і централізованих джерел виділено досить значні кошти для соціального захисту, підтримання соціальної сфери, а також для здійснення наступних кроків щодо перепрофілювання виробництва.

Конверсію зорієнтовано на випуск цивільної продукції, яка необхідна зараз народному господарству найбільшою мірою. Можливість державного регулювання процесу конверсії дає змогу уникнути хаосу в перебудові воєнної промисловості і забезпечити більш ефективний розподіл досить обмежених фінансових та сировинних ресурсів.

Але часткове перепрофілювання заводів з використанням старої організаційної структури вимагає додаткових інвестицій на освоєння випуску цивільної продукції. Перехідний період від економіки з централізованим управлінням до ринкової економіки уповільнює розвиток конверсійних процесів. Слід наголосити, що створення елементів ринкової економіки, підприємницьких структур відбувається повільно, обсяги інвестицій в конверсію, в тому числі іноземних, недостатні.

Проведення конверсії одночасно зі створенням основ ринкової економіки без міжнародної допомоги може затягнутися на неприпустимо довгий строк.

III.

Тепер щодо ядерної зброї. У певної частини світової громадськості склалася думка про те, що в ході розпаду колишнього Союзу і створення незалежних держав, в тому числі і суверенної України, виникло чи може виникнути часткове або повне «розпилення» системи контролю за ядерною зброєю, яка розміщена на її території. Це не відповідає дійсності.

Ми розуміємо занепокоєність світової громадськості долею ядерної зброї, розташованої на території України, та гарантуванням ядерної безпеки під час обслуговування цієї зброї. Тому ще раз принципово наголошуємо на тому, що не допустимо розповсюдження ядерної зброї та її складових у «треті» держави, неухильно будемо дотримуватися положень Угоди 1968 року про нерозповсюдження ядерного озброєння, вживати дійових заходів на гарантування ядерної безпеки. І міжнародному співтовариству, європейському зокрема, нічого нас остерігатися.

Ми додержуємо міжнародних угод. Цьому сприятимуть і домовленості, які досягнуті між Президентами України і Росії під час зустрічі 17 червня ц. р.

Зараз у парламенті України йде розгляд питання про ратифікацію Договору про скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь та приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї.

Підходимо ми до цього зважено, відповідально і серйозно. У рамках парламентської практики працюють над цими документами тимчасова депутатська робоча група і постійні комісії Верховної Ради. Проведено численні парламентські слухання з участю фахівців з основних проблем. В цілому йде нормальна парламентська процедура, яка потребує відповідного часу.

Зрозуміло, що під час цього як депутати, так і громадськість висловлюють всілякі думки, пропозиції. Але світ повинен нас зрозуміти. Верховна Рада України несе величезну відповідальність перед своїм народом за те, щоб усі аспекти Договору про стратегічні наступальні озброєння, Лісабонського протоколу до нього та Договору про нерозповсюдження ядерної зброї були найретельніше вивчені, щоб були проаналізовані всі можливі наслідки участі України у реалізації цих міжнародних документів, в першу чергу для її воєнної і екологічної безпеки, а також можливі фінансові витрати України у зв'язку з узятими на себе зобов'язаннями.

У цьому зв'язку ще раз нагадаю.

Вперше держава, яка разом з іншими державами — правонаступницями колишнього СРСР має право бути ядерною, добровільно йде шляхом досягнення статусу без'ядерної. До того ж на території України вже є ядерна зброя, яка їй належить і яка тільки передана під оперативне управління Об'єднаного командування Стратегічними Силами СНД, а тепер — Російської Федерації.

Відмовляючись від ядерної зброї, цього безумовно ефективного засобу стримування будь-якого потенційного агресора, Україна має безперечне право отримати від ядерних держав ефективні, реальні гарантії її національної безпеки.

Президент України, Верховна Рада України вже широко викладали їх суть. Тому зупинюся лише на основному.

Перш за все йдеться про юридично зобов'язаний політичний документ, прийнятий на найвищому рівні ядерними державами, і в першу чергу Росією, США, Францією, Великобританією і Китаєм, про те, що ці держави не застосовуватимуть ядерної зброї проти України, не використовуватимуть проти неї звичайних збройних сил або погрози силою, будуть утримуватися від економічного тиску для розв'язання будь-яких спірних питань, поважати територіальну цілісність і недоторканність кордонів України. Як ви знаєте, деякі кроки, зокрема з боку США, інших держав, зроблені. Цікаві пропозиції висловив міністр оборони США Лес Еспін під час приїзду в Київ. Є і нові позитивні кроки Росії, суть яких у тому, що Російська Федерація до ратифікації Договору про СНО-1 надасть Україні гарантії безпеки, які наберуть чинності після ратифікації Верховною Радою України цих документів.

Але ми, йдучи назустріч сподіванням міжнародного співтовариства, у свою чергу хотіли б якнайшвидше також мати практичний результат від переговорів — реальні, юридично і політично вивірені гарантії.

Важливою проблемою є питання про джерела фінансування програми скорочення та ліквідації ядерних озброєнь в Україні.

Виходячи з того, що знищення ядерної зброї, розташованої на території України, веде до зміцнення загального миру і безпеки, в чому заінтересоване все людство, ми маємо право розраховувати і розраховуємо на реальну, адекватну нашим витратам, допомогу у знищенні цієї зброї з боку міжнародного співтовариства. Це не торги, не шантаж, як дехто говорить, а цілком діловий підхід.

Ми вдячні Сполученим Штатам, які запропонували надати нам фінансову та технічну допомогу в розмірі 175 млн доларів для знищення ядерної зброї. Але, звичайно, ця сума далеко не покриває всіх очікуваних витрат України — більш як 3 млрд доларів, і ми сподіваємося, що інші держави світу, в першу чергу ядерні, теж приєднаються до США в цій справі. Ми вже неодноразово висловлювали цю пропозицію. Але, на жаль, крім Японії, Федеративної Республіки Німеччина, поки що не бачимо активного зворотного руху і відгуку з інших країн.

Ми не можемо не враховувати економічну ситуацію в Україні. Вона складна. На сесії Верховної Ради України я виклав офіційну точку зору про необхідність ратифікації. Але ми люди відповідальні і вже зараз думаємо не лише про ратифікацію, а передусім про виконання Договору. Так-от, у нинішній непростій економічній ситуації у нас нема достатніх коштів, щоб негайно вкладати їх у знищення ядерної зброї. Необхідні не обіцянки, не запевнення, а реальна матеріальна допомога всіх зацікавлених країн.

Питання ратифікації пов'язане з серйозними проблемами, які вимагають свого розв'язання. І ми хочемо їх розв'язати, але за підтримки і розуміння світового співтовариства. Це справді може стати історичним кроком до зміцнення безпеки Європи.

Світове співтовариство вступає зараз в якісно новий етап свого розвитку. Закінчилася «холодна війна». Припинено протистояння військових блоків. Якісно змінилася ситуація в Європі, зокрема в Центрально-Східній. Але аналіз подій свідчить про те, що нині все ж ще є вузли напруженості на європейському континенті. Це локальні, в тому числі й збройні, конфлікти. Тобто за всіх позитивних змін зараз ми маємо у світі небезпечне сусідство мирних і спокійних регіонів із зонами нестабільності. Тому ми не маємо права ні спрощувати нову політичну ситуацію, ні недооцінювати характеру тих явищ, які спостерігаються сьогодні в різних регіонах і, зокрема в Європі.

Дозвольте в цьому зв'язку зупинитися на ряді питань загальноєвропейської безпеки.

Внаслідок подолання розколу Європи виникли нові, сприятливі умови для формування ефективної, справді загальноєвропейської системи безпеки на континенті. Необхідність у створенні такої системи зумовлена як потребами історичного моменту, так і виникненням вже на сучасному етапі цілого ряду кризових і конфліктних ситуацій, що призвели в деяких випадках до кривавих «малих» воєн, які становлять потенційну загрозу загальному миру в регіоні.

Україна глибоко зацікавлена у створенні надійної всеохопної системи загальноєвропейської безпеки, оскільки розглядає її як запоруку своєї власної безпеки.

Найширшою за складом учасників європейською структурою сьогодні є Нарада з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ). Тому, на мою думку, було б цілком природно і логічно, якби саме в її рамках і формувалась майбутня оновлена система загальноєвропейської безпеки.

З другого боку, як свідчать історичний досвід і практика сьогодення, створення загальної системи безпеки в Європі буде неможливе без провідної ролі і участі в ній таких «традиційних» організацій, як НАТО, Європейське співтовариство та інших. На наше переконання, вони мають становити важливу єдину ланку всієї європейської безпеки. Отже, головне питання полягає, очевидно, в тому, щоб знайти прийнятні шляхи поєднання діяльності згаданих організацій з НБСЄ.

Останніми роками здійснено ряд кроків у напрямі формування системи загальноєвропейської безпеки. Створено Раду Північноатлантичного співробітництва — форуму, покликаного розширювати діалог і зміцнювати довір'я між колишніми членами супротивних військово-політичних блоків.

Істотним внеском до розбудови системи загальноєвропейської безпеки є рішення Хельсінкської зустрічі НБСЄ торік та засідання Ради НБСЄ в Стокгольмі, спрямовані на формування в рамках НБСЄ системи раннього попередження, відвернення та врегулювання політичних криз і конфліктів.

Велике значення має прийнятий в Стокгольмі пакет рішень, що розширюють можливості мирного розв'язання спорів. 15 грудня 1992 року Україна, разом з 28 іншими державами, поставила свій підпис під Конвенцією з примирення і арбітражу, в якій вбачає серйозний важіль для розв'язання гострих проблем сьогодення.

Отже, процес формування важливих елементів загальноєвропейської системи безпеки поступово набирає сили, і це, звичайно, є позитивним чинником. Україна не тільки готова брати в цій діяльності активну і конструктивну участь, а вже реально робить свій внесок.

Звичайно, є проблеми, які слід спільно розв'язувати. Маю на увазі, що за сучасних умов є гостра потреба в зміні поглядів і підходів до питань безпеки. Якщо раніше переважали військові аспекти, блокове мислення, то зараз треба реалізовувати таку стратегію безпеки, котра охоплювала б усі складові проблеми підтримання стабільності, у тому числі у Східній Європі — політичні, економічні, екологічні та військові.

Якщо говорити про Україну, то для неї вкрай важливо, щоб після періоду міжнародного дипломатичного визнання настав час розширення економічного співробітництва, доступу до європейських ринків і, звичайно, більш відчутної допомоги у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Це по-перше.

По-друге, потрібна така стратегія безпеки, яка надавала б можливість європейським державам вести ефективний політичний діалог і вживати дійових заходів щодо відвернення та припинення конфліктів.

По-третє, нове бачення безпеки, яке має утверджуватися, на нашу думку, полягає у розв'язанні завдання щодо підтримки демократичних перетворень в європейському регіоні в цілому і у Центрально-Східній Європі зокрема.

І по-четверте, нам вже сьогодні треба думати про те, як перейти від проблем безпеки на європейському континенті до системи безпеки в усьому світі.

На цьому дозвольте завершити свій виступ про сучасну Україну і безпеку в Європі.

Ще раз бажаю учасникам семінару плідної роботи.

Дякую за увагу.

Влада Рад — влада Президента

ЗА ДОМОВЛЕНІСТЮ ЧИ ЗА СТАТУСОМ?

Почну з простого життєйського прикладу. Вранці, по дорозі на роботу зупиняє мене одна з мешканок Біляївки й каже:

— Виділила ось ваша Рада нам ділянки під сади й городи — за це спасибі. А як туди добиратися — про це ви чомусь не подумали. Рейсовими автобусами для нас дуже накладно, та й переповнені вони...

Що мав тій жінці відповісти? Що виділення землі — то справа районної Ради, а транспорт — у віданні держадміністрації, отуди, мовляв, і звертайтеся? Уявляю, що вона про мене, про очолюваний мною орган народовладдя подумала б. Отож пообіцяв розібратися, вжити заходів. Запросив до себе начальника автопідприємства, керівника шляховиків, працівника міськради, домовилися, що через день-другий буде подовжено, аж до виділених мешканцям міста земельних ділянок, маршрут так званого «кільцевого» автобуса, який курсує від одного кінця райцентру до другого.

Зайнявся, отже, явно не властивими представницькому органові, яким є районна Рада народних депутатів, виконавчими функціями. І так, до речі, чи не щодня. Їдеш, скажімо, у віддалене село, за 50—100 кілометрів від райцентру — побутових проблем там завжди хоч відбавляй. То хліб чи газ не завезли, то світла у хатах немає, бо вітер стовпи повалив, а то пенсії ніяк не перерахують. Та мало ще що. За своїм теперішнім статусом мав би оте все переадресовувати представникові Президента в районі, то турботи очолюваних ним служб. Але ж, з одного боку, де гарантії, що у них швидко дійдуть руки саме до цього села, саме до отих конкретних нужд? А з другого,— люди ж звертаються по допомогу до тебе, сподіваються саме твого втручання. Вони ж пам'ятають, що коли обирали депутатів райради, ті обіцяли виконувати всі їхні накази, жити їхніми клопотами. То що — від усього відмахуватися, перекласти на інших, бо тепер, мовляв, то вже не наша компетенція?

У конкретному житті так все переплелося, що годі й прагнути, особливо на регіональному рівні, все розкласти по полицях: оце, мовляв, наше — Ради народних депутатів, а оце твоє, шановний представнику Президента. Власне, ми з Дмитром Антоновичем Поповим і не стараємося цього робити. Навпаки, прагнемо разом визначати й розв'язувати усі кардинальні проблеми розвитку регіону (такі, скажімо, як газифікація населених пунктів, розвиток зрошуваного землеробства, відновлення поголів'я тваринництва й підвищення його продуктивності, становлення фермерства) і ніколи не ображаємося, коли хтось із нас у щоденних практичних справах втрутиться у «чужу» сферу.

Розумію всю хиткість такої домовленості: сьогодні в районі Потапов і Попов, які один одного розуміють, а якщо завтра прийдуть інші? Знаю, що в деяких районах ніяк не знайдуть спільної мови між собою керівники Ради й держадміністрації, усе владу ділять. А робота — страждає. Тому, безумовно, куди краще, аби робилося все не за домовленістю керівних осіб, а за статусом органів влади. То що ж, скаже дехто, заважає робити саме так? Відповідні закони прийнято, положення написано —. отож і керуйтеся ними. Так-то так, але я вже казав про те, що ніяк місцевій Раді не відгородитися від повсякденних турбот своїх виборців. І лише нормотворчими функціями не обмежитись. Тим паче, що їх, коли відверто, не так уже й багато. І штучне обмеження тільки ними діяльності місцевих Рад, то, як на мене, велика помилка. І, навпаки, поєднання в представницьких органах дорадчих і виконавчих функцій було б тільки на користь справі.

Тепер, вважаю не тільки я, у владних структурах (маю на увазі — в обласних та районних) стільки парадоксів, стільки неясності, неузгодженості, розбіжностей, що це одна з серйозних причин багатьох наших економічних та соціальних негараздів. Чому в Одесі, у її районах, скажімо, залишено Ради з виконкомами, а в сільських районах — все у віданні держадміністрації? Вони що, краще ведуть справи? Чому це Радам у містах — довіра, а у сільських районах — ні? Це навряд чи хто пояснить переконливо. Можна послатися, звичайно, на так званий «базовий рівень» Рад. Якщо відверто — явно надуманий, хоча й закріплений законодавчо. Бо яка база, приміром, у сільської Ради та її виконкому? Як і раніше, її голова з приводу будь-якої дрібниці змушений кланятися керівникові колгоспу, радгоспу. Навіть державні кошти, що спрямовуються начебто на соціальний розвиток села, йдуть не тамтешнім органам влади, а у господарства. І їх керівники вирішують, чи то дорогу по селу прокласти, а чи легкове авто для себе придбати.

Або взяти таке: у районі багато що з майна належить, начебто, Раді. То «добровільно-примусово» воно передається в управління держадміністрації, яка Раді не підконтрольна. Отже, адміністрація може використовувати те майно і не в інтересах району, людей, що там мешкають, і Рада нічого не вдіє. І ще: чому місцевий бюджет формує Рада, а його використання контролює адміністрація представника Президента? Отаких парадоксів, алогічних ситуацій, що йдуть врозріз з інтересами справи, з реаліями життя,— безліч. Ради просто-напросто відсторонюють від активної участі у розвитку територій, від відповідальності за нормальну життєдіяльність районів, сіл. Хоча люди, обираючи депутатів, саме на них покладають свої надії.

Думається, що Конституція мала б багато що тут поправити. Переконаний, що Ради як демократичні органи народовладдя на місцях — у селах, містах, районах, областях — повинні-таки формувати свої виконавчі органи. Тільки так можна забезпечити регіональне самоврядування не на словах, а на ділі. И не треба боятися, що хтось тягтиме простирадло тільки на себе. Впевнений, що наділені великими правами й високою відповідальністю Ради та їх виконавчі органи зуміють поєднувати державні й регіональні інтереси не гірше, а скоріш краще, ніж це є зараз.

Сказане не значить, що я за негайне усунення місцевих держадміністрацій. Вони можуть, мабуть, лишатися, але з дещо іншими функціями. Хай контролюють додержання Конституції, законів України, виконання указів Президента, декретів уряду. Хай управляють державною власністю та здійснюють там податкову політику, забезпечують правопорядок, прикордонну й митну служби. Хай, нарешті, слідкують за тим, аби Ради та їх виконавчі органи додержували територіальних і державних інтересів. Отоді, при справді чіткому розмежуванні владних функцій, не буде різнобою й чвар, отоді буде досягнуто оптимального балансу місцевих органів самоврядування та місцевих державних органів.

Анатолій ПОТАПОВ, голова Біляївської районної Ради народних депутатів Одеської області.

ВІД ДЕКЛАРАЦІЇ ДО ЗАКОНУ

Кілька думок, винесених з міжнародного симпозіуму «Проект Конституції України»

Як уже повідомлялося, відбувся третій міжнародний симпозіум «Проект Конституції України», організований Українською правничою фундацією у співпраці з консультативно-дорадчою радою при Верховній Раді України. У ньому взяли участь правники США, Канади, Великобританії, Німеччини, Франції а також група українських експертів.

Було розглянуто проект Основного Закону стосовно проблем законодавчої, виконавчої, судової влад, територіальної організації влади та місцевого самоврядування, прав людини і громадянина, порядку прийняття Конституції. Закордонні експерти стверджують, що теперішній проект Конституції України вигідно відрізняється від своїх попередників, проте ще не позбавлений певних недоліків. На їхній погляд, у проекті ще помітно рудименти тієї Конституції-декларації, яка ще чинна в Україні.

Скажімо, права на житло, працю, чисте екологічне середовище, записані в проекті, належать до так званих «позитивних» прав, котрі будь-які власті не змогли б виконати в повному обсязі. Щоб не наражати Конституцію України після її прийняття народом на серйозні випробування, закордонні експерти пропонують зміст цих статей перенести до преамбули Конституції як прагнення держави до втілення в життя цих благородних цілей.

Безсумнівно, знайдеться багато популістів, які трактуватимуть таку «рокіровку» як «відступ від завоювань Великого Жовтня». Проте присутність, скажімо, «житлової» статті у нині чинній Конституції не заважає тисячам фронтовиків і через кілька десятиліть після війни стояти в нескінченних чергах на поліпшення житла. Отже, що годиться для старої Конституції, те не може бути терпиме в Основному Законі демократичної України. Адже загальновідомо: Конституція демократичного суспільства, що декларує права, які не можна задовольнити, не належить до серйозних документів.

Нині значна частина українського суспільства незадоволена діяльністю парламенту та Президента, шукає швидких законних шляхів їх переобрання з допомогою всенародного референдуму. Проте це дорога і не досить швидка процедура. Чи не можна залагодити справу без неї? Можна, — відповідають правники, — якщо закласти до Конституції коротші терміни перебування при владі. Можна обмежитися чотирма (чи й двома-трьома — як на теперішні екстремальні політичні умови) роками. До того ж, кожну гілку влади переобирати в різний час.

У західних демократіях вважають за аксіому: Президент має бути незалежною службовою особою, від якої в той же час залежать головні службові особи держави. Коли Президент втрачає довір'я, скажімо, до прем'єр-міністра, тому подає у відставку; коли Президент починає вважати, що парламент здійснив усе, на що був здатний, він його розпускає. В проекті Конституції України закладено іншу лінію поведінки Президента. Парламент має право вето на укази глави держави. Якщо це право набере чинності, то Президент України стане залежною людиною. Мати залежного Президента державі, яка хоче, щоб її поважали, невигідно. А в нас можуть не дозволити Президентові навіть гідно піти у відставку. Тим часом це єдина в державі особа, до якої виявила довір'я більшість суспільства.

Західні експерти не можуть зрозуміти, якою — федеральною чи унітарною — хотіли б бачити Україну укладачі Конституції. Тим часом американські експерти вважають, що не треба боятися надавати повноваження областям. А починати треба з того, щоб надати права місцевому самоврядуванню, потім — обласному рівню, далі — центральним інстанціям. Тоді й вимальовується реальне співвідношення між правами влад у центрі й на місцях. Якщо ж не надати прав місцевим властям, то, — вважають закордонні експерти, — відцентрові сили можуть розірвати державу. Україна повинна дозволити людям з місць мати право розв'язувати місцеві проблеми.

Тоді ж з'ясувалося, що проблеми національних меншин, у тому числі й кримськотатарського народу, аж ніяк до місцевих не належать. Зійшлися на думці: це проблеми Верховної Ради. Саме їй треба взяти під свій захист усі національні меншини України. І ця позиція має знайти відображення в проекті Конституції.

Укладачі Конституції виявляють не завжди похвальну щедрість. Ст. 176 зазначає, що матеріальна та моральна шкода, заподіяна внаслідок судової помилки чи незаконних дій суду, прокуратури, дізнання і слідства, має бути повністю відшкодована за рахунок держави. Суддя зі США Богдан Футей відреагував на цю статтю так: «Якби кожну помилку судових органів США оплачувала державна скарбниця, то дуже скоро вона б спорожніла». Невже українська скарбниця багатша за американську?

Експерти виробили три можливі варіанти порядку прийняття Конституції. **Перший:** Верховна Рада уповноважує Президента України підготувати проект Конституції і висунути його на затвердження народу з допомогою референдуму, на якому й прийняти Конституцію.

Другий: рішенням Верховної Ради прийняти закон про вибори, скликати Установчі збори і уповноважити їх прийняти нову Конституцію.

Третій: рішенням Верховної Ради, по-перше, винести фундаментальні принципи проекту Конституції на референдум, а по-друге, скликати Установчі збори для вироблення остаточного проекту Конституції. За результатами референдуму і остаточно прийняти нову Конституцію.

Виступи перед учасниками симпозіуму Президента України та Голови Верховної Ради України ще раз засвідчили важливу роль цього зібрання у розбудові Української держави. Тепер проблема в тому, щоб проект Конституції якнайшвидше став Основним Законом, за яким і житиме українське суспільство.

Борис СИДОРЕНКО.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про Національну програму громадських робіт

З метою залучення до громадських робіт у народному господарстві безробітних, а також громадян, які вивільняться у зв'язку зі структурною перебудовою економіки, **постановляю:**

1. Кабінету Міністрів України за участю Ради Міністрів Республіки Крим, Представників Президента України в областях, містах Києві та Севастополі, а також Національної ради соціального партнерства розробити проект Національної програми громадських робіт і до 1 жовтня 1993 року подати його на розгляд Президентові України.

2. Основними завданнями Національної програми громадських робіт мають бути ефективне використання незайнятого працездатного населення у сфері будівництва шляхів, залізничних, портових та інших транспортних споруд, житла, інших об'єктів соціальної сфери, насамперед у сільській місцевості.

Національна програма громадських робіт повинна передбачати джерела та пільговий режим фінансування громадських робіт і обсяги цих робіт у галузях народного господарства при укладанні державних контрактів та формуванні державного замовлення, а також бути пов'язана з відповідними державними програмами.

Президент України Л. КРАВЧУК

м. Київ
19 червня 1993 року

Продиктовано в номер

Вже й по вусах текло, а до рота не втрапило

Якийсь час, завдяки свіжому вітру перемін, радгосп Гейківський Криворізького району на Дніпропетровщині жив «за широкою спиною» коксохімічного заводу, вважаючись його аграрним цехом. Тому майже не відчував тягаря реформених незручностей. Роза вітрів, проте, вже скоро піднесла сюрприз — обсяги продукції, а відповідно й прибутки почали скорочуватись, утримувати аграрний цех, мабуть, стало не по кишені. І, з'явилася постанова представника Президента в районі повернути гейківців у підпорядкування РАПО. Не погодились сільські трударі, і щоб не підмочити репутацію в очах громадськості республіки, заявили про свою готовність застрайкувати з 28 червня. Як повідомили телефоном в редакцію, вони відмовляються ходити за худобою, працювати у полі і таке інше.

Оборонка пішла в наступ

У Львові працює виставка «ГАЛ-ЕКСПО-93» за участю понад 60 підприємств оборонного комплексу з України, Польщі, Словакії, Угорщини. Це перший великий огляд досягнень і можливостей конверсійних підприємств, що перейшли на випуск побутової техніки, засобів малої механізації, товарів народного споживання. Організатори виставки — товариство «ГАЛ-ЕКСПО», Український НДІ авіаційної технології та промислово-іноваційна компанія «Авітер». Створена сім місяців тому фірма європейського типу «Авітер» репрезентувала на виставці продукцію ВО ім. Корольова, ВО ім. Артема та інших подеколи закритих підприємств аерокосмічної, радіоелектронної, суднобудівної та інших галузей. «Авітер» орієнтує їх на потреби вітчизняного й зарубіжного ринку.

На біржах світу (станом на 23 червня)

Нью-Йорк. Банківська корпорація «Сітібенк» повідомила такі курси іноземних валют щодо долара США. Німецька марка коштує 1,6965 долара США, англійський фунт стерлінгів — 0,6770, французький франк — 5,7095, японська ієна — 110,95 долара США. Лондон. За 1 фунт стерлінгів дають 1,4707 долара США, 2,5039 німецької марки, 162,37 японської ієни, 8,4205 французького франка.

Токіо. На токійській валютній біржі зафіксовані такі курси іноземних валют: 1 долар США коштує 111,80 ієни, англійський фунт стерлінгів — 167,65, німецька марка — 66,03, французький франк — 19,82 ієни.

Навчаються вчителі іврита

Своєрідно пролунав «останній дзвоник» в Київському педагогічному училищі № 3. Останній день навчального року вихованці навчального закладу провели... в Українському драматичному театрі імені Івана Франка. Вони переглянули п'єсу Шолом Алейхема «Тев'є-молочник» з Богданом Ступкою в головній ролі.

— Минулого року Об'єднання релігійних громад іудейського віровизнання в Україні відкрило цей факультет в третьому педучилищі, — розповів президент Об'єднання М. Дубинський.

Дев'ятнадцять киян вступили сюди на навчання й опановують мову предків та поглиблено — англійську.

У Києві нині діють ще два навчальних заклади. Це — єврейська школа-садочок, де 150 дітей вивчають рідну мову в групах та початкових класах. А у середній школі № 204 створено єврейські класи.

Кінець страйку — не кінець світу

Ситуація

По Луганську пішли чутки: страйкуючі шахтарі де-не-де повибивали вікна у комерційних кіосках. Справді, вікна побиті, але ж чи шахтарями?

Чому постало таке питання взагалі? Можливо, тому, що шахтарі першим пунктом вимагали ліквідувати усі комерційні структури, вигнати осіб «кавказької національності» з ринків. А може нудьгуючим на мітингах шахтарям це спало на думку. Ось і на останньому мітингу на площі перед будинком обласної держадміністрації мікрофон став справді вільним, коли б не сказати нічиїм. Під час тривалих пауз то підходив і читав свої політичні вірші «невизнаний геній», то член товариства «Просвіта» хвалив культуру і дешеві продукти на Західній Україні...

На солідній відстані від мітингуючих комуністи розповсюджували якусь нову газету «Большевик». Теревенили своєї представники церкви білого хреста, на що шахтарі реагували з усмішкою: «Бред сивой кобылы».

Хто порахував шибки у комерційних кіосках дізнаємося пізніше, але стало ясно, що шахтарі можуть обійтися і без подібних засобів. Вже в минулі вихідні дні на ринках міста «кавказців» поменшало. Почало діяти розпорядження представника Президента в області Е. Хананова «Про додаткові заходи щодо посилення боротьби із злочинністю, захисту прав і законних інтересів жителів області». У ньому говориться про те, що більшість прибулих до нас із інших регіонів громадян ведуть паразитичний образ життя.

Прийнято в області і ряд інших важливих документів, які повинні навести порядок на споживчому ринку, посилити боротьбу зі злочинністю. Комерсанти склять вікна. Депутати і робітничі лідери складають повноваження ...

Анатолій КОБЕЛЬНЮК.
Луганськ.

Вітаємо

Вікно буде з алюмінію

60 років виповнюється Запорізькому алюмінієвому комбінату. Указом Президента групі працівників підприємства надано почесні звання «Заслужений металург України» і «Заслужений працівник промисловості України».

Запорізький комбінат — єдине в Україні підприємство, де виробляють алюміній. Щоб не продукувати лише сировину, керівництво комбінату створює мережу заводів-супутників в Одесі, Бердянську, Броварах, де з алюмінію вироблятимуться, зокрема, двері та віконні блоки, що замінять гостродефіцитні дерев'яні.

Яків ІВАНЕНКО.
Запоріжжя.

Традиції

Свято козацької слави

Мабуть, кілька століть не бачила стародавня Богданівка Доманівського району на Миколаївщині таких мальовничих картин і баталій... У живописне село над Південним Бугом з усіх районів області з'їхалися ті, хто вважає себе нащадками українського козацтва, хто хоче відродити славу предків, ознайомити з нею дітей та онуків. Господарі свята — кремезні козаки в шароварах і поясах зустрічали гостей у імпровізованому козацькому таборі з усіма традиційними атрибутами — вежами, кухнею, духмяним кулішем, демонстрували свою вправність, силу, відвагу. А допомагали гостям артисти й колективи обласної художньої самодіяльності. Допізна вони співали і танцювали, залучаючи до хороводу старого й малого.

Артем КЛЮЧНИКОВ.
Фото Олександра КРЕМКА.

Щось новеньке

Жар-птиці два крила

Здається, ділові люди України починають освоювати ще один з клондайків бізнесу — рекламу. Але нею поки що займаються швидше талановиті самоуки, ніж професійні спеціалісти, справжні фахівці. Ті, хто дуже вчасно зрозумів, що ця жар-птиця має два крила — маркетинг і журналістика. А от як скористатися ними для злету — знають не всі.

От за цю важливу справу і взялися спеціалісти вищої школи реклами, створеної рік тому при інституті журналістики Київського університету. Цікаво, що 25 відсотків нинішніх випускників факультету журналістики обрали темами своїх дипломних робіт проблеми реклами.

А пройшли вони спеціальний курс саме у вищій школі реклами, яка має дві тримісячні програми підготовки. За першою навчаються студенти факультету журналістики, які одержують тут ніби ще одну додаткову освіту. Друга — передбачає підготовку кадрів для недержавних телерадіоорганізацій на договірній основі.

Недавно у вищій школі реклами відбулося засідання круглого столу, на яке запросили спеціалістів українських рекламних агенцій. Вони обговорили проблеми, що виникають під час готування рекламних матеріалів для преси, радіо і телебачення. Як зробити їх цікавими, сучасними, доступними для розуміння читача, глядача і слухача, як організувати навчання спеціалістів цієї галузі?

— Потреба у рекламі величезна і вона дедалі зростає, — говорить науково-методичний керівник вищої школи реклами Володимир Олійник. — Тому ми зібралися, щоб не тільки обговорити проблеми, а й визначитися, як діяти далі. Скажімо, ми хочемо об'єднатися у творчу спілку рекламістів чи асоціацію, де б можна було обмінятися інформацією, одержати консультацію, а то й допомогу. Зрештою, прагнемо виробити концепцію підготовки кадрів для рекламної справи.

Деякі набутки вже маємо. Так, у нас працюють досвідчені викладачі, розроблено методичні програми, маємо солідну комп'ютерну базу телеі радіореклами. В усякому разі наші випускники мають грунтовну підготовку. Але, на відміну від Московського, Київський університет не має кафедри реклами, яка б готувала спеціалістів для рекламних агенцій. Тож поки що цю турботу перейма́є на себе вищ школа реклами.

Валентина ПИСАНСЬКА.

Зверніть увагу

Вертольоти з вінницькою маркою

Донедавна Вінницький авіаремонтний завод (тепер — авіаційний) був найбільшим у світі по ремонту малої авіації: літаків АН-2, вертольотів К-26, Мі-2. Тепер попит на його послуги скоротився до мінімуму, і колектив підприємства практично залишився без роботи.

Уряд України пішов назустріч авіаремонтникам. Відповідно до національної програми тут передбачено випуск вертольотів К-12В, усі комплектуючі до яких надходитимуть з підприємств України: двигуни із Запоріжжя, редуктори із Миколаєва, колонки з Києва, фюзеляжі виготовлятимуть самі вінничани. Передбачається, що перші п'ять машин з'являться у 1996 році. Під цю програму на 1993 рік виділено півмільярда карбованців.

Колектив авіаційного заводу також випускає тролейбуси, конструкцію яких розробило КБ Антонова.

Віктор КАРАУШ.

До круглої медалі — круглу суму

Місцевий «Економбанк» виділив цьогорічним випускникам-медалістам шкіл області по 50.000 карбованців кожному. А медаллю нагороджено майже 1000 юнаків та дівчат Рівненщини.

«Економбанк» не вперше підтримує освіту: він був спонсором республіканської математичної олімпіади, переказав гроші на придбання обладнання для спеціального кабінету у Рівненському ліцеї- інтернаті...

Сергій МЕЛЬНИЧУК.
Рівне.

Контакти

Щоб не пропасти поодинці

Саме для цього об'єдналися в асоціацію спільних підприємств «Балта» три київських підприємства — українсько-хорватське «Браво Ш.П.Д.», українсько- канадсько-американське «Аполо» й українсько-італійське «Лівіо Таска Електронік».

Свою мету асоціація, за словами її президента Володимира Ітіна, вбачає у координації виробничої діяльності СП, що входять до її складу, спрямованої на випуск найширшого асортименту товарів народного споживання, поліпшення їхньої якості й насичення ними споживчого ринку. Діяльність асоціації передбачає всебічний розвиток зовнішньоекономічних зв'язків. Адже СП, які входять до її складу, вже мають ділові контакти з рядом зарубіжних фірм, що дає можливість без посередників реалізовувати товари, які надходять з-за кордону, за цінами значно нижчими за ринкові.

«Балта» передбачає співробітництво з державними, кооперативними й іншими підприємствами, незалежно від їхньої відомчої приналежності й територіального розташування.

Інна ХАЛІФ.

Вилікував — одержуй премію

Її заснували для заохочення кращих медиків Чернівецької області держадміністрація та облздороввідділ. Премія носить ім'я славетного буковинського хірурга Володимира Залозецького, що жив і працював у минулому столітті.

Нещодавно цієї високої відзнаки удостоїлись сім лікарів. Крім лауреатського свідоцтва, вони ще й одержали грошові винагороди в розмірі 25 мінімальних окладів.

У парламентах світу

УПЕРЕД, З НОВИМИ СИЛАМИ

Громадянська війна, що бушувала від травня до грудня торік, внесла свої корективи до списку народних депутатів вищого законодавчого органу Таджикистану — хто виїхав з «гарячої» точки, хто добровільно склав свої повноваження, кого наздогнала куля. Щоб заповнити вакантні місця, в республіці було проведено додаткові вибори. На 18 депутатських крісел претендували 32 кандидати.

— Особливість теперішніх виборів полягає в тому, що немає жодного кандидата, котрого було б висунуто від політичної партії або руху, — каже голова республіканської виборчої комісії Холмурод Шарипов. — Усі імена названо в трудових колективах, навчальних закладах за місцем проживання.

Таджицький парламент, що поповнив свої ряди, наприкінці червня має зайнятися напруженою працею. На першій після тривалої перерви сесії Верховної Ради 230 депутатів мають обговорити й прийняти великий пакет документів.

Юрій КУШКО.

Душанбе.

Передовий досвід

ПОТРІБЕН ЗАХИСТ. СОЦІАЛЬНИЙ

Національний семінар на тему «Ринок праці і соціальний захист населення Узбекистану» почав роботу в Ташкенті. Він проводиться за ініціативою Кабінету міністрів республіки. На протязі кількох днів представники міністерств освіти, праці, фінансів, охорони здоров'я, а також Всесвітнього банку обговорюватимуть питання соціального захисту населення центральноазіатських республік. У роботі семінару також візьмуть участь 20 міжнародних експертів. Вони запропонують проекти підтримки малозабезпечених людей і шляхи її реалізації.

Зульфія РАСУЛІ.

Ташкент.

Скандал

«...І ВІДПЛАТИТЬ НАРОД ПО ЗАСЛУГАХ»

Колишній міністр оборони Грузії Тенгіз Кітовані звинувачує керівництво інформаційно-розвідувальної служби країни в тому, що її представники встановили за ним стеження і прослуховують його телефонні розмови.

За словами Т.Кітовані, він надіслав протест керівникові інформаційно-розвідувальної служби І.Батіашвілі і зажадав негайно припинити стеження, заявивши при цьому, що грузинські спецслужби відроджують гірші традиції КДБ. Т.Кітовані вважає, що це порушення його громадянських прав і депутатського імунітету, що жоден депутат грузинського парламенту не застрахований від подібного переслідування. Він не виключив також можливості політичних убивств у зв'язку з імовірним викриттям незаконної діяльності чиновників Національного банку Грузії. Екс-міністр оборони недвозначно пригрозив у своєму виступі по грузинському телебаченню, що вживе відповідних заходів і «якщо власті не одумаються, найближчим часом народ їм відплатить по заслугах».

Бесік БАРАТЕЛІ.

Тбілісі.

ЄВРОПА МАЄ БУТИ ЗАЦІКАВЛЕНА, ЩОБ МИ ШВИДШЕ СТАЛИ НА НОГИ

Виступ голови Руху В'ячеслава Чорновола на семінарі Північноатлантичної асамблеї «Україна і європейська безпека» в Києві

Хочу викласти кілька оцінок, які відображають позицію найбільшої політичної сили в Україні, що перебуває в опозиції, — Народного руху України.

Ми насамперед вітаємо сам факт проведення в Києві семінару Північноатлантичної асамблеї, що засвідчує наше прагнення інтегруватися до єдиної європейської сім'ї народів.

Нас хвилює питання колективної безпеки в Європі. Ми хотіли б бачити в майбутньому НАТО не як оборонний блок однієї частини Європи проти другої, а як орган єдиної системи колективної безпеки всіх європейських народів, у тому числі й України, а може, навіть і Росії. З цього погляду вважаємо за бажане розширення рамок НАТО шляхом поступового входження до нього посткомуністичних держав Центральної і Східної Європи.

Велику загрозу європейській безпеці і співпраці бачимо у спробах створення або об'єднаних збройних сил, або окремої системи колективної безпеки країн СНД, тобто відновлення в дещо звуженому складі системи Варшавського договору. Україна, проголосивши себе позаблоковою державою, поки що опирається спробам втягнути її до такого військового союзу. Але економічний шантаж з боку нашого східного сусіда і непослідовність політики всіх гілок сьогоднішньої української влади у стосунках з Росією не дають твердих гарантій на майбутнє. Рух стоїть за якнайшвидший вихід України з СНД і встановлення рівноправних двосторонніх відносин з Росією та іншими постімперськими державами без будь-яких політичних чи управлінських надбудов. Думаю, Європа теж не зацікавлена у відтворенні на сході континенту імперської чи неоімперської структури і протистояння.

Ідея України як буферної держави для Європи, висловлена Бжезінським та іншими політиками, не нова: завдяки своїй геополітичній позиції Україна виконувала цю роль іще тисячу років тому і пізніше. І ми підтримуємо ідею тіснішої співпраці держав Балто-Чорноморського регіону не як противаги Росії демократичній, з якою ми хочемо мати нормальні відносини, а як заслону проти Росії імперської чи неоімперської, якою вона може стати.

Цей потрібний усій Європі буфер має бути дієздатним. Тому Україна, як ключова держава цієї зони, повинна бути міцною в економічному та військовому відношенні, а також політично стабільною, як національна держава. На жаль, ми ще далекі від цього ідеалу. Причини цього об'єктивні — розпад імперії, злам старої системи економіки, і суб'єктивні. На жаль, нашим демократичним силам через їхню слабкість і роз'єднаність не вдалося після проголошення незалежності держави змінити політичну систему й усунути від влади стару компартійну номенклатуру, ворожу до реформ і до ринкової економіки. Тому щодо реформ ми, роблячи певні спроби їх здійснювати, все ж таки відстаємо від майже всіх посткомуністичних держав, випереджаючи хіба що Білорусь. Але з'явились і перспективи.

Кілька днів тому парламент України прийняв рішення про референдум про довір'я Верховній Раді у вересні цього року, результат якого неважко передбачити. До речі, такого референдуму і дострокових виборів нового парламенту на багатопартійній основі Рух домагається протягом двох років. Я не хочу зовсім гудити наявний парламент, депутатом якого я є. До його заслуг можна віднести проголошення незалежності і, все-таки, спроби робити деякі реформи. Але доки не буде обрано нового парламенту на багатопартійній основі, доки не буде реформовано всю систему влади на цій же основі згори донизу, говорити про перспективи розвитку ринкової економіки і про необоротність демократичних процесів в Україні не доводиться.

Так само, очевидно, проблематичне до таких виборів і членство України в Раді Європи. Я думаю, що Європа об'єктивно зацікавлена в тому, щоб Україна швидше вийшла з глибокої економічної кризи. Якою має бути допомога нам? Чи треба йти шляхом жорстких рекомендацій Світового банку і Міжнародного валютного фонду, сподіваючись на західні кредити? Не скрізь цей шлях привів до успіху. Приклад — Бразилія, яка десятиліттями впроваджує рекомендовану їй політику, а її заборгована економіка так і не вийшла із стагнації. І, навпаки, — Південна Корея. Майже не отримуючи західних кредитів і допомоги, вона стала одним із чотирьох «тигрів» Південно-Східної Азії протягом приблизно п'ятнадцяти років. Знаємо із заяв Вацлава Гавела, ще коли він був президентом Чехословаччини, що тодішній Чехословаччині не потрібні були кредити й позики, а потрібні західні ноу-хау, а решту чехи і словаки зроблять самі.

Нам іще треба теж визначити свій шлях, з чим ми досі не визначилися, запізнилися. Може, це буде третій шлях, наш власний, український — шлях засвоєння західних технологій і заохочення західних інвестицій, але більшої орієнтації все ж таки на власні сили. Адже Україна — потенційно багата держава з великими можливостями, треба бути зацікавленими, щоб ми швидше стали на ноги і не стали осередком нестабільності в такому важливому регіоні.

Ми хочемо бачити Росію демократичну, а не Росію імперську. Ми просто маємо реальне відчуття небезпеки, небезпеки для нас і, за великим рахунком, небезпеки для всієї Європи.

Тому, якщо говорити про виклик України Європі і світові, то це виклик миру і стабільності. Ми — за створення міцної Української держави, обов'язково демократичної Української держави, без коричневих чи червоних відтінків, яка слугуватиме запорукою безпеки й у нашому регіоні, й у цілій Європі.

Експрес-інформації

Хорватія кордонів не закриває

і не змінює політику щодо біженців, заявив віце-прем'єр і міністр закордонних справ республіки М.Гранич. Він у такий спосіб спростував повідомлення деяких інформаційних агентств, що хорватські власті не пускають на свою територію біженців-мусульман з Боснії. М.Гранич наголосив, що кордони Хорватії відкриті для біженців, але тут введено жорсткіший, ніж раніше, контроль. За його словами, через Хорватію з початку війни пройшло 600 тисяч біженців. Міністр додав, що республіка вже витратила на їхні потреби мільярд 600 мільйонів доларів, а від світового співтовариства не одержала й однієї десятої цієї суми.

Пора референдумів

Президент Азербайджану А.Ельчибей погодився на проведення референдуму про довіру главі держави, повідомив на засіданні Національних зборів міністр закордонних справ республіки Т.Гасимов. «Будь-яке інше рішення не було б легітимне», — наголосив міністр.

Водночас виконуючий обов'язки прем'єр-міністра Туреччини Е.Іненю заявив, що турецький уряд виступає за те, щоб події в Азербайджані завершилися в рамках демократичного процесу, розпочатого після проголошення незалежності республіки.

Досягнуто згоди

з питання про формування тимчасового коаліційного уряду Камбоджі між лідерами провідних супротивних угруповань країни — ФУНСІНПЕК та Народної партії Камбоджі (НПК). Глава монархічної партії ФУНСІНПЕК, яка перемогла на недавніх виборах, принц Нородом Ранаріт та прем'єр пномпенського уряду Хун Сен заявили, що у формуванні коаліційного уряду візьмуть участь й інші партії. За словами принца Ранаріта, формування тимчасового кабінету планують завершити до початку липня, після того, як парламент країни підтвердить досягнуту між партіями згоду.

Дорогі сутички

Діями опозиції, що вилилися потім у збройну сутичку з правоохоронними органами, республіці завдано збитків на 17 мільярдів рублів, повідомив Президент Чечні Д.Дудаєв, виступаючи на засіданні Кабінету міністрів. Цей рахунок має бути пред'явлено лідерам опозиції. Президент також піддав гострій критиці керівників підприємств, які не здають у банк щоденний виторг. Особливо це стосується автозаправних станцій. Таких осіб треба звільняти з посад.

За повідомленнями наших власних кореспондентів та зарубіжних інформагентств.

Військо

«Я — не товариш полковник, я — пан полковник!»

УЖЕ на КПП я відчув напруження моральної атмосфери військового гарнізону. Прапорщик О.Маленко, який супроводжував до командира, збуджено-знервовано сипав слова, як горох:

— Спілка нікому не потрібна! Я нічого не писав, а мій підпис є. Кому ето нужно? Як дурак стояв перед всіма сослуживцами...

Не відразу второпав, про що йдеться, чому Олександр так старається виправдатися — не так переді мною, як перед настороженими колегами. Адже приїхав до гарнізону за особистим листом голови Ніжинської організації Спілки офіцерів України С.Перця. Аж згодом мені втаємничено пояснили, що попереднього дня в ескадрильях пройшли збори, на яких у навчальних класах перед особовим складом були виставлені «для наочності і кращого споглядання» члени СОУ. Військове товариство їх питало-проболяло: у чому вони вбачають зниження боєздатності полку, чому дезінформують вище керівництво? Така приголомшлива інквізиторська була реакція на спілчанське звернення, яке нарешті потрапило-надійшло нагору. І хоч, крім членів СОУ, ніхто в гарнізоні ще не бачив його і не знав, про що в ньому йдеться, автори листа були такі залякані, що декотрі з них навіть засумнівалися: а чи не ошукав їх С.Перець? Адже вони не писали, що байдикують і марно отримують гроші. Декотрі поспішили заявити про вихід з СОУ.

А у своєму листі-зверненні спілчани, не знайшовши підтримки у командування гарнізону, риторично запитували: «Яку ми армію будуємо, якщо з тих, хто намагається говорити рідною мовою, глузують? Якщо над офіцерами, які взяли участь у мітингу-панахиді на станції Крути в пам'ять полеглих студентів, чинять політичне судилище?»

— Я не проти Спілки, — прокоментував згадану ситуацію командир авіаційного полку, начальник гарнізону В.Шаповалов. — Але я проти тих, хто сіє розбрат, підриває авторитет командира, єдиноначальність.

На його переконання, в цьому напрямі працює керівництво ніжинського осередку СОУ, яке нехтує службові обов'язки.

В особовій справі С.Перця вже вісім доган! Це — з початку року! Майже стільки ж у його заступника по осередку — капітана С.Поворознюка. Я ознайомився з протоколами атестаційної комісії № 4 від 4 березня та № 5 від 2 квітня, яка перед командуванням частини авторитетно порушила клопотання про звільнення зі Збройних Сил за службову невідповідність та професійно непридатністю... знову ж таки С.Перця та С.Поворознюка.

Чудово розумію численних перевіряльників: разюча кількість доган діє магічно на результати розслідувань. Можливо, через це не доходили руки до з'ясування справжніх причин їх появи. А як пояснили ж мені лідери осередку СОУ, на них посипалися покарання, як сніг на голову, ще у 1992 році, за попереднього командира за те, що, мовляв, вони перші в Ніжині присягнули на вірність Україні. Через таку «недисциплінованість» пережили чимало неприємностей від керівництва, відчули зневагу проімперськи настроєних однополчан, які не забарилися з ярликами «націоналістів», «вискочок».

— З новим командиром ми запрацювали душа в душу, — розповідає майор С.Перець. — 13 серпня минулого року осередок прийняв звернення, у якому підтримав заходи Шаповалова щодо зміцнення дисципліни, міжнаціональної злагоди. Для гарнізону закупили книги з історії України, роті охорони допомогли створити народознавчу світлицю, влаштували зустрічі з письменником, народним депутатом Романом Іваничуком, представниками Чернігівського козацького полку.

Проте наша ініціатива та наполегливість у справі патріотичного виховання на основі державотворчої ідеї вивчення української мови дуже швидко перестала його цікавити. Нічого з наших пропозицій не бралося до уваги, стосунки погіршувалися. Прикладом може бути такий випадок. Я як позаштатний комендант гарнізону виїхав на місце конфлікту командира з міліціонерами і, не підтвердивши згодом, що вони були п'яні, потрапив до нього в особисту немилість.

В обласній адміністрації мені показали не менш разючий документ, ніж «чорна» характеристика на С.Перця. Протокол опитування свідків, пояснення-рапорти про інцидент 5 грудня 1992 року передав сюди начальник лінійного відділення станції Ніжин М.Хомич. З них видно: УАЗ-469 командира авіаполку виїхав аж на перон, що заборонено. На ввічливе зауваження старшини М.Коржа В.Шаповалов зверхньо виправив його: «Не товариш полковник, а пан полковник!» І відмовився показати документи. Після добірних матюків він влаштував прочуханку у відділенні міліції, телефоном намагався викликати підмогу: «Батальйон, в ружьє!» (На своє горе, капітан С.Поворознюк у той час чергував по військовій частині і все це чув!). Не дай Боже, якби військовики виконали наказ і прибули батальйоном розбиратися з міліцією!

Полковник В.Шаповалов всі ці свідчення називає чистісіньким наклепом. Проте чому ж свідки цієї непривабливої пригоди зазнають переслідувань?

Вибірково перевіряю мотивацію покарань. Майже на кожну догану — аргументоване спростування, є запитання щодо їх законності. Ось у січні С.Поворознюк на зібранні офіцерів оприлюднив інформацію про несправедливий з його точки зору розподіл квартир. І того ж дня він був попереджений про неповну службову відповідність. Командир полку поставив на голосування питання про припинення діяльності СОУ. А в «об'єктивному» акті, написаному невдовзі перевіряльником з дивізії полковником Ю.Полозюком, серед численних порушників фігурує лише один (!) винуватець — С.Поворознюк, який має «низькі знання».

— Торік влітку мені надали кваліфікацію «Майстра», восени склав на «добре» заліки, — дивується він, — а тепер я «професійно непридатний». І це після 15 років служби!

Ще в лютому 1993 року майор С.Перець був членом атестаційної комісії, а сьогодні ж він очікує звільнення.

* * *

Від багатьох вищих офіцерів чув, що В.Шаповалов порятував полк від розпаду, що це талановитий командир і що якби не він, то... У це віриться. Але й впевнений в іншому: полк ніколи не стане сильний тільки страхом, тремтячою вірнопідданою покорою, коли його солдати і офіцери будуть лише слухняними найманцями-космополітами. Сила полку — у патріотах, людяних стосунках. А цього саме й бракує в Ніжинському гарнізоні. Пан полковник і не помітив, як свою найнадійнішу опору за кілька місяців перетворив на силу, що конфронтує, опозицію.

Сергій ПАВЛЕНКО.

Чернігівська область.

Урочисто відзначило своє 50-річчя Дніпровсько- Будапештське гвардійське авіаз'єднання, що дислокується у Полтаві. Існування його почалося далекого 1941 року. На свято прибули колишні льотчики, інші військові, а також представники зарубіжних країн, акредитовані в Україні. Льотчики-спортсмени демонстрували майстерність на різних типах літаків, дельта- і монопланах. З показовими стрибками виступили парашутисти.

Освіта

Український острів у Горлівці

Працівники міського управління освіти воліють, щоб їхні діти навчалися саме тут. Як для Донбасу, явище майже парадоксальне, подумав я і переступив поріг горлівської української гімназії.

Зручні, охайні, прекрасно оформлені кабінети. Діти тут навчаються до о пів на першу годину. Потім — перерва, під час якої вони мають можливість відпочити у спортзалі, класі ритміки, переглянути телепередачі. Зрештою (хоч це і дещо дивно), полежати, розслабитися на канапі. А о 17 — знову до навчання.

Діти часто затримуються й після уроків. Зокрема, в комп'ютерному класі, бо в кожного учня — персональний комп'ютер, інформатиці тут навчаються, граючись. Є в гімназії і класи машинопису, ритміки, домашнього господарства.

Горлівській українській гімназії лише рік. І «квартирує» вона поки що в загальноосвітній школі з російською мовою навчання. Але з перспективою розширення. В разі потреби. А про те, що «потреба» не забариться, свідчить хоч би такий факт: минулого року проведено набір до першого, п'ятого, сьомого, дев'ятого, десятого класів і претендентів було більше двох на місце. «Працює» на перспективу української гімназії і блискучий рівень викладання англійської мови. На уроці англійської у п'ятому класі мене вразило, наскільки діти впевнено й вільно розмовляють, дискутують цією мовою. Валентина Степанівна Гаркава, директор гімназії, поділилася секретом такого успіху: молодого викладача англійської вона переманила з інституту іноземних мов. І ця вчителька, до речі, як і директор гімназії — викладач російської мови й літератури, без будь-яких проблем опанувала українську мову і тепер володіє нею досконало. Зауважу, що перші вдалі кроки гімназії стали можливими й завдяки значній матеріальній допомозі Сергія Попова, активіста Руху, та Бориса Іваненка, керівника орендного підприємства «Хвиля».

Залишав «український острівець» в Горлівці з думкою, що сьогодні я побачив майбутнє України. «Майбутнє», яке колись, напевне, стане «сьогоденням».

Анатолій ЛАЗОРЕНКО,
член правління донецького обласного товариства «Просвіта».

ВИРІШУВАТИ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

Виступ Президента України Леоніда Кравчука на І сесії Національного комітету боротьби із захворюванням на СНІД

У проблемі СНІДу сконцентровані медичні, економічні і духовні аспекти нашого життя. Ось чому наша молода держава надає такого великого значення профілактиці і боротьбі із цим смертельним захворюванням. Бо всі державотворчі зусилля нашого народу можуть бути марними, якщо почнеться вимирання нації. А провідні вчені-медики України єдині у висновках: здоров'ю громадян республіки сьогодні і в найближчі десятиріччя найбільше загрожує катастрофічне зниження імунітету з різким поширенням серед населення епідемій інфекційних хвороб, передовсім СНІДу, а також онкопатології.

За окремими оцінками ВООЗу, до 2000 року в світі якнайменше 30—40 млн. чоловік будуть уражені СНІДом.

Враховуючи величезні обсяги витрат на боротьбу із СНІДом, те, що ця хвороба в першу чергу вражає найпродуктивніші, з точки зору економіки, верстви суспільства, СНІД може стати непомірним тягарем для всіх без винятку країн світу. Оскільки СНІД — це передовсім медична проблема, тому медична індустрія і наука зараз посідають найпріоритетніші місця у виробничій сфері розвинутих країн світу.

Якщо ж дослідити увесь спектр труднощів української медицини, то можна дійти висновку: проблема СНІДу як явища і як хвороби інтегрує в собі всі проблеми системи охорони здоров'я в Україні. І тому, якщо вдасться налагодити медичну індустрію для забезпечення Національної програми боротьби зі СНІДом, я переконаний, що цей процес оздоровив би всю українську медицину, оскільки він зачепив би всі складові елементи системи охорони здоров'я, а саме: медичну допомогу населенню, відповідне законодавство, науку, цивілізовану пропаганду здорового способу життя, підготовку кадрів.

СНІД — дуже страшна хвороба. А у нас вона має ще й свої особливості. Адже вона накладається на пригнічення імунної системи внаслідок аварії на ЧАЕС. Ця смертельна хвороба є і буде залишатись доти, доки не буде знайдений ефективний спосіб лікування. Цілком погоджуюся з головою Національного комітету, що основне нині — це профілактика СНІДу. Треба взятись за цю справу разом. І тут, я переконаний, наша країна зі своїм науковим потенціалом за умови інтеграції в світовий простір боротьби зі СНІДом здатна не тільки мобілізуватися, а й зробити гідний внесок в знешкодження смертельної хвороби. Адже перемогти СНІД в одній конкретній країні — про це говорити сьогодні неможливо.

В складних умовах становлення української держави ми виконали рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо прийняття відповідного законодавства, Національної програми і створення спеціального державного органу — Національного комітету боротьби із захворюванням на СНІД при Президентові України.

Три умови ВООЗу ми виконали. І, таким чином, маємо всі підстави сподіватися на швидке входження у світову систему боротьби зі СНІДом.

Адже у нас створено всі передумови цивілізованої боротьби зі СНІДом.

Концепція законодавчого забезпечення боротьби із СНІДом в країні має регулювати всі проблеми тільки через закон. Цей закон і має захищати суспільство від СНІДу, відповідати міжнародним нормам захисту прав людини. Немає потреби говорити про делікатність самої проблеми, оскільки це стосунки між людьми. Тут всі нормативи щодо поваги до людини, її прав мають виконуватися безумовно.

Національний комітет, Міністерство охорони здоров'я, всі зацікавлені міністерства повинні найближчим часом внести відповідні рекомендації до Верховної Ради. Ці законопроекти мають гарантувати безпеку донорства, врегулювати систему обстеження громадян на СНІД, обмеження носіїв і хворих. Однак при цьому не можна допустити дискримінації людини. Виникла також необхідність виключити із числа донорів представників груп соціального ризику. Навколо розв'язання цих проблем мають бути законодавчі та нормативні акти. Наш Національний комітет боротьби із захворюванням на СНІД, Міністерство охорони здоров'я разом з іншими, в тому числі Міністерством закордонних справ, мають розробити проекти міжнародних угод, всього, що стосується експорту—імпорту крові, інших трансплантатів.

Стрижнем усієї структури заходів боротьби зі СНІДом є медичні проблеми. Тому необхідно створити єдиний координаційний центр, який зосередить у собі всі науково, профілактичні, діагностичні напрями стратегії і тактики боротьби зі СНІДом в Україні. Таким центром повинен стати Національний інститут СНІДу. Уряд і Президент всіляко підтримуватимуть його роботу. Бо ми виходимо з того, що головне — робити все для запобігання розповсюдження цієї хвороби. Слід виробити національну систему обстеження громадян України та іноземців. А при виборі тест-системи орієнтуємось на кращі світові фірми. І в той же час в нас є потенціал для того, щоб створити власні тест-системи. Якщо нам вдасться це зробити, це буде помітний внесок молодої України у світову науку. Загалом же здійснення наукових проектів, пов'язаних з вивченням СНІДу, неможливе без концентрації зусиль Академії наук, Академії медичних наук України, науковців.

На жаль, на сьогодні єдиний спосіб боротьби зі СНІДом — це пропаганда здорового способу життя. Треба сповна використовувати наявні можливості. Це повинні усвідомити всі. Проте керівництво нашої телерадіокомпанії не проявляє великої активності щодо пропаганди здорового способу життя. Напевне, не тому, що не хоче, а через новизну проблеми. Окрім того, некваліфікована пропаганда завдає більше шкоди, ніж мовчання. Тож не треба лякати людей, а доходливо роз'яснювати їм всі проблеми.

Я хотів би, щоб Національний комітет і всі причетні до цієї проблеми відомства залучили до пропаганди спеціалістів, які спокійно, але аргументовано, без драматизації дали людям такі знання, які б дозволили цивілізовано вибирати спосіб дій в найскладнішій ситуації. Я ще раз хочу наголосити, що не потрібно лякати людей, а спокійно пояснювати, як себе поводити, щоб не наразитися на небезпеку зараження СНІДом.

У цьому питанні слід облишити будь-які амбіції і спільно розробити відповідні програми для шкіл, інститутів, батьків, дітей, вчителів. Проблема має знайти своє місце і час при висвітленні по телебаченню і радіо, в пресі. Тому що наша нецивілізованість і сором'язливість у деяких питаннях виховання і зокрема сексуального дає ефект протилежний бажаному. Нам треба це перебороти. І через сім'ю давати не викривлену, а об'єктивну інформацію і знання.

Напередодні цієї сесії я поцікавився у знайомих, близьких, наскільки вони знають проблему СНІДу. Тобто провів таке собі невеличке соціологічне дослідження. І був вражений. Бо хоча і вважав себе невігласом у цій справі, маючи лише елементарні знання проблеми, проте виявилося, що більшість взагалі нічого не знає. Ось і довелось вислуховувати сентенції на зразок «знайшов проблему». А таке ставлення до смертельної хвороби дуже небезпечне. Адже цифри загиблих і вірусоносіїв жахливі. Не слід забувати, що смерть кожної здорової людини — це втрата для держави і економіки зокрема.

Однак через необхідну інформаційну базу необхідно не лише переконати народ, що СНІД — це страшне лихо, але й утвердити його в думці, що з цією хворобою можна успішно боротися, не допускати, запобігати через здоровий спосіб життя. Так, це страшна біда, але якщо вона сприймається, як стіна, яку не проломиш, тоді людина не здатна до боротьби, до активного цивілізованого розуміння ситуації.

Національному комітету необхідно залучити до спільної роботи кваліфікованих журналістів. Бо з якою б енергією заклики не виголошувалися, вони не будуть сприйняті, якщо людина сама не переконається в їх правильності.

Виконання програми профілактики і боротьби зі СНІДом — це велика проблема. Нам потрібно ще раз все перевірити і проаналізувати: засоби захисту населення, виробників, подивитись на можливості сплати мита на іноземні товари, на різну гуманітарну допомогу.

І останнє. Національна програма була затверджена до створення Національного комітету. За час роботи останнього напрацьовано чимало нового. Тому необхідно поповнити і збагатити програму положеннями згідно нового бачення проблеми. Національний комітет має також забезпечити міжвідомчу координацію. Треба всім разом займатись питаннями профілактики і боротьби зі СНІДом, а не тільки медикам. Всі повинні бути зацікавлені. Це важливе завдання і воно стосується всіх. Тому закликаю всіх збагнути, наскільки це складна, небезпечна, смертельна хвороба для України. Треба, щоб наша молода держава зробила ще один крок до цивілізованого життя, зробила все для запобігання розповсюдження цієї хвороби.

ПЕРЕБІЛЬШЕННЯ НЕМАЄ. Є НЕДООЦІНКА

Геннадій Мацука, голова Національного комітету боротьби із захворюванням на СНІД при Президенті України

Назва моєї доповіді починається словами «державна політика». В якій мірі це виправдано? Чи немає тут перебільшення? Чому саме це захворювання дало підставу для створення національних комітетів у більшості цивілізованих країн? Чому проблема СНІДу вийшла за межі медицини і стала державною?

Перш за все, це сталося тому, що людство зіткнулося з хворобою, яка принципово відрізняється від будь-якої іншої досі йому відомої. Вірус потрапляє в клітину і стає невід'ємною частиною її генетичного апарату, а відтак може успадковуватися як будь-який ген, але з тією різницею, що тоді він знову стає початком інфекції. Незалежно від лікування, людина назавжди стає носієм вірусу. Коли СНІД набуває активної форми, хворий гине у 100 відсотках випадків при будь-якому лікуванні. Вірус СНІДу в мільйон разів швидше, ніж будь-який вірус з усіх відомих, змінює свою генетичну структуру. А обмін генетичного матеріалу з генетичним матеріалом будь-яких інших об'єктів, вірусних або невірусних, створює особливу загрозу, бо така можливість є основою появи досі не існуючих нових інфекційних хвороб з будь-яким шляхом передачі. Існує і ряд інших особливостей. Тому узагальнюючи можна стверджувати, що перед СНІДом світова медицина поки що абсолютно безсила.

Він важким тягарем лягає на економіку, вимагає від суспільства все більше матеріальних витрат. В США, наприклад (це одна з найбільш уражених СНІДом країна); у 1985 році витрачено на профілактику і боротьбу зі СНІДом 630 мільйонів доларів, а в 1991 — 5,5 мільярда. СНІД став політичною проблемою, бо згідно з вимогами ВООЗу це тісно пов'язане з додержанням Декларації прав людини. СНІД став соціальною проблемою, бо виникає багато питань у зв'язку з працевлаштуванням хворих на СНІД, відсутністю житла, пенсійним забезпеченням тощо.

Щодо України, то вона за короткий час визначила державну політику стосовно проблеми СНІДу. 12 грудня 1991 року вийшов Закон «Про запобігання захворюванню на СНІД та соціальний захист населення», а 16 вересня 1992 року на виконання цього закону було створено Національний комітет боротьби із захворюванням на СНІД при Президенті України — як спеціальний орган державного управління та міжвідомчої координації у сфері боротьби зі СНІДом. Тим самим, за експертизою ВООЗу, Україна набагато випередила інші країни.

Яка загальна ситуація із захворюванням на СНІД у світі і в Україні? За підрахунками експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я, в 1992 році в усьому світі було 14 мільйонів носіїв ВІЛ і 1,5 мільйона хворих на СНІД. За даними ж Гарвардського університету ці цифри відповідно складали 13 і 2,6 мільйона осіб.

У 2000 році очікується від 40 до 120 мільйонів носіїв вірусу і від 10 до 25 мільйонів хворих.

В Україні інфекція була виявлена у 1987 році. З того часу до 15 березня 1993 року в Україні зареєстровано вже 118 випадків серед наших співвітчизників і 191 — серед громадян інших держав. Від СНІДу вмерли 9 мешканців України, в тому числі четверо дітей і п'ятеро дорослих. Випадки захворювання діагностовані у 16 областях, Києві, Севастополі, Республіці Крим. Найбільша кількість інфікованих серед громадян України зареєстрована в Одеській області (43 особи). Києві (18), Донецькій області (9), Дніпропетровській (6). Майже 70 відсотків заражених припадає на людей у віці від 20 до 40 років; серед всіх інфікованих ВІЛ — 15 дітей.

На початку епідемії в світі вважалось, що СНІД розповсюджується лише статевим шляхом серед окремих осіб, що належать до так званих «груп ризику». Але з поширенням дійшли до висновку, що такий погляд — спрощений. За даними Українського центру з профілактики і боротьби зі СНІДом, серед інфікованих громадян України лише 35 відсотків відносяться до «класичних» груп ризику. Інші 65 припадають на осіб, що ведуть звичайний спосіб життя. Ця тенденція набирає сили і в Західній Європі. Вона має місце і в Україні. Експерти ВООЗ вважають це явище найбільш загрозливим, бо його не можна контролювати.

Другою особливістю розвитку епідемії ВІЛ-інфекції в Україні є реальна можливість проникнення збудника СНІДу у середовище наркоманів і загроза появи неконтрольованої епідемічної хвилі ВІЛ-інфекції серед цього прошарку населення.

Залишається невиключеною і можливість інфікування збудником СНІДу пацієнтів медичних установ через нестачу медичного інструментарію, недоліки в його дезінфекції та стерилізації.

(Закінчення на 10-й стор.)

ПЕРЕБІЛЬШЕННЯ НЕМАЄ. Є НЕДООЦІНКА

(Закінчення. Початок на 9-й стор.).

Відсутність валютних асигнувань не дозволяла використовувати високоспецифічні та чутливі тест-системи зарубіжних фірм, тому продовжувалась практика, запроваджена ще Міністерством охорони здоров'я СРСР, коли основними постачальниками діагностичних препаратів були фірми Росії. У 1992 році надійшло 26,9 тисяч наборів тест-систем з Росії, але якість їх сумнівна. Про це свідчать результати перевірки, яку проводить Державний інститут стандартизації і контролю. Тому для України залишається нагальною необхідністю організація власного виробництва тест-систем на СНІД. Це нова специфічна галузь індустрії, яка поєднує в собі всю сучасну біотехнологію, вірусологію, генетичну інженерію. Її створення дасть можливість, окрім того, вирішувати великий спектр питань діагностики багатьох вірусних та спадкових хвороб людей.

За оцінками ВООЗу Україна належить до регіонів з низьким рівнем поширення СНІДу. Але це напевне не відповідає дійсності, бо, як ми бачимо, неможливо виявити всіх носіїв ВІЛ-інфекції, і тому їх кількість визначається орієнтовно. Окрім того, особливістю України є те, що імунна система населення внаслідок чорнобильської трагедії критично ослаблена і це є «гарним» субстратом для розповсюдження будь-якої інфекції і особливо СНІДу, який вражає саме імунну систему.

Не треба забувати, що з самого початку проблема СНІДу в Україні і в Радянському Союзі вирішувалася на відміну від західних країн вкрай однобічно. До цього часу наука нічого не зробила для ідентифікації вірусів СНІДу ні в Росії, ні в Україні. Ніхто не знає, який власне тип вірусу існує в Україні. Я вже говорив, як швидко він змінює свою генетичну структуру, тож не виключено, що ми маємо свій, «особливий» вірус. Тому потрібні фундаментальні наукові дослідження, щоб ми раптово не перетворилися із країни з низьким рівнем поширення СНІДу в одну з «найперших» у світі.

Необхідно також звернути увагу на одну обставину. Нині із-за кордону надходять прилади, реактиви, тест-системи іноземних фірм, які замовлені Національним комітетом для вирішення проблем СНІДу. На все на державному кордоні накладається мито. Ця ситуація — абсурдна. Подібна система існує і з конкурсними науковими роботами, які одержали гроші від Національного комітету на виконання досліджень в галузі проблем СНІДу. Їх оподатковують. Треба змінити таку практику і домогтися, щоб роботи зі СНІДу мали пільгові пріоритетні умови. Одна з таких — фінансування. Перш за все, щоб на виконання відповідного закону Національна програма була включена окремою статтею до державного бюджету України. Необхідно також мати валютні асигнування, особливо на період відсутності своїх тест-систем для перевірки банків крові, сумнівних випадків, придбання апаратури та реактивів тощо.

Особливої уваги заслуговують соціально-правові та етичні проблеми СНІДу. На жаль, існуючі положення, рекомендації ВООЗу та інші документи не досягають мети. Більшість населення і значний прошарок лікарів слабо поінформовані щодо названої проблеми.

На закінчення ще раз наголошу на тому, що сьогодні є тільки один важіль, який можна використати в боротьбі проти СНІДу. Це пропаганда здорового способу життя і застосування всіх відомих засобів профілактики. Хотілося б, щоб статистичні дані про відносно малу кількість хворих і носіїв ВІЛ в Україні не заспокоювали тих, хто причетний до вирішення цієї проблеми.

НОВА ХВОРОБА — НОВІ ПІДХОДИ

Віталій Кордюк, заступник голови Національного комітету, начальник управління з наукових проблем

Початок епідемії СНІДу від вірусу ВІЛ спостерігався наприкінці 70-х років. А у 80-ті СНІД уже мав характер епідемії, тобто став глобальним явищем.

Як вважають, нині на Землі існують три основних осередки розповсюдження СНІДу. Один з них — у Центральній Африці. Два інші — у США (західне та східне узбережжя з центрами у Нью-Йорку та Каліфорнії). Мабуть, уже можна говорити і про четвертий центр — у Європі.

До середини минулого року за весь час пандемії у всьому світі було зареєстровано близько 400 тисяч хворих на СНІД (у клінічній, а не в латентній формі). З урахуванням недостатньо опрацьованої діагностики (маючи на увазі всі країни світу) і за відсутності у багатьох випадках достовірної інформації вважають, що за минуле десятиріччя на СНІД захворіло разом до 1 млн. людей. Точну кількість інфікованих визначити значно складніше, особливо тих, хто без клінічних проявів.

За деякими оцінками, на одного хворого припадають 100 інфікованих. Але тоді потрібно припустити, що сьогодні у світі інфіковано вже 100 млн. чоловік. У той же час, за вибірковими даними ВООЗ, тільки до 2000 року очікується 25—30 млн. інфікованих та 1 млн. хворих. За такого співвідношення сьогодні у світі має бути приблизно 10 млн. інфікованих. Згідно з останніми даними, у світі зареєстровано 366 тис. хворих на СНІД та 8—10 млн. інфікованих. Тобто, на одного хворого припадають 22—27 інфікованих. Але тут потрібно враховувати, що виявлені далеко не всі хворі та інфіковані. Є сумішні оцінки, згідно з якими кількість хворих на СНІД до 2000 року перевищить 100 млн. чоловік.

Особлива увага приділяється захворюванню дітей. Так, у США СНІД уже ввійшов до числа десяти основних причин дитячої смертності і очікують, що найближчими роками він займе п'яту позицію.

Динаміка розвитку епідемії СНІДу має складну структуру. Її характеризує зміна ураженого контингенту. Так, у США епідемія СНІДу мала три хвилі. Під час першої уражалися чоловіки-гомосексуалісти. Під час другої — які вколюють наркотики у вену, але ця хвиля ще не досягла свого піку. Третя хвиля охопила широку популяцію людей унаслідок гетеросексуальних контактів з тими, які вже були уражені під час попередніх. Остання хвиля здійнялася недавно, але може охопити (принаймні потенційно) практично все сексуально активне населення.

Незважаючи на досить коротку історію епідемії СНІДу (яка перейшла потім у пандемію) щодо нього усталились й певні стереотипні уявлення, які відображають тільки частину всієї картини. Так, вважається, що ВІЛ розвивається і уражає лише певні клітини. Насправді він здатний розвиватися в різних клітинах людини (а, можливо, що й в усіх), й інфекція спричиняє загальне ураження організму; опортуністичні інфекції при цьому завжди вторинні.

Окремо стоїть питання про можливість перенесення ВІЛ комахами. Ще немає прямих доказів, які це підтверджували б. Але проведений аналіз свідчить, що вірогідність такого способу перенесення збудника хвороби надзвичайно низька, бо хоч вірус надійно і довго зберігається у комахах, він подібно до малярійного плазмодію або вірусу енцефаліту, не розмножується в них. Ось чому при повторному укусі вірус в організм людини взагалі може не потрапити. Або надійти в такій кількості, яка нездатна викликати зараження навіть у найчутливіших індивідуумів.

Разом з тим, є вірогідна можливість непрямого перенесу ВІЛу комахами. Кровопивць часто вбивають просто на тілі у той час, коли вони «кусають», і тоді комаха, що раніше напилася крові хворого на СНІД, залишить на місці, де її вбили (часто це подразнена шкіра), досить солідну за дозою збудника краплю. Дивно, але таку можливість чомусь в науковій літературі не обговорюють.

ВІЛ не тільки, так би мовити, використовує вади людства, але й несе інформацію щодо дії проти людини всієї сукупної потужності різноманітних вірусів. Це досягається двома шляхами. З одного боку, ВІЛ та його геномна ДНК-копія мають структури, що їх упізнають трансактиватори вірусів, а це надзвичайно посилює можливості ВІЛу. З іншого боку, ВІЛ сам і через підсилення його функцій випадковими вірусами пригнічує захисні функції людини, відкриваючи в такий спосіб шлях як собі, так і будь-яким вірусам, які тепер стимулюють його ще дужче і т. д.

Оцінюючи можливості профілактики і лікування СНІДу, потрібно враховувати потенційну появу нових можливостей та реальну можливість ВІЛу. Поки що найпоширенішим є лікування хворих на СНІД препаратами азидотимідину (та іншими, схожими за механізмом дії). Одночасно провадять інтенсивні пошуки інших сполук, що можуть блокувати ті чи інші процеси розвитку ВІЛу та спричиненого ним інфекційного процесу.

Проте досвід лікування азидотимідином засвідчує, що у хворих, які отримували препарат понад півроку, розвивалася ВІЛ-інфекція, збудник якої виявлявся в 100 разів більш стійким до даної сполуки. А в декількох ланках гену, який зворотньо кодує транскриптазу, виявляються зміни нуклеотидів.

Немає підстави сподіватися, що так само ефективно вірус уникатиме дії будь-якого іншого хіміотерапевтичного препарату. Практика підтверджує: попри всі намагання вилікувати від СНІДу поки не вдалося нікого. Однак, лікування продовжує життя хворих і блокує перехід вірусу із латентної форми в активну.

У плані профілактики основні надії покладають на створення вакцини. Але тут ще багато принципово нез'ясованого. Досі проти ретровірусної інфекції взагалі не вдалося отримати вакцину. Показова щодо цього овеча хвороба вісна-меді. Тривалі спроби знайти проти неї вакцину не вдалися.

Плануючи радикальні методи боротьби зі СНІДом, сьогодні формують якісно нові уявлення для медицини. Як уже зазначалося вище, ретровіруси — це фактично фрагменти-мігранти геномів. Після проникнення до нового геному вони зливаються з ним в одне ціле — і функціонально, і структурово. Ось чому інтегрований до геному ретровірус перебуватиме в ньому вторинно. Вилучити геномну копію ретровірусу з геному неможливо. На сьогодні не тільки немає підходів, які уможливили б це, а навіть незрозуміло, що саме потрібно досліджувати, щоб така можливість з'явилася. Тут потрібні нові фундаментальні відкриття та невідомо, коли їх зроблять. ВІЛ має здатність, як вже зазначено, розвиватися в різних людських клітинах, а експерименти з отримання трансгенних мишей з геном ВІЛу свідчать, що він може стати основною складовою геному репродуктивних клітин і передаватися в поколіннях.

Для боротьби зі СНІДом потрібні нові підходи, які сьогодні лише окреслюються. Вони грунтуються на фундаментальних уявленнях, пов'язаних із концепціями, які з'явилися недавно і швидко розвиваються, а також на нових технологіях.

ПРОБЛЕМ БІЛЬШЕ, НІЖ ДОСЯГНЕНЬ

Алла Щербинська, заступник голови Національного комітету, начальник управління медичних проблем

На початку епідемії в світі вважалося, що СНІД вражає лише окремих осіб, що належать до так званих «груп ризику». Справді, у 1981—1984 роках більшість хворих на СНІД у США та Західній Європі становили гомосексуалісти, наркомани та повії (до 80—90 відсотків). Але з поширенням пандемії дійшли висновку, що такий підхід спрощений. З'ясувалося, що СНІД не визнає різниці між «ними» і «нами». За даними Українського центру з профілактики і боротьби зі СНІДом, лише 35 відсотків інфікованих громадян України належать до «класичних» груп ризику. Решта — це особи, що ведуть звичайний спосіб життя, який не загрожує підвищенням ризиком інфікування.

Із зростанням наркоманії в країнах СНД постали реальні можливості проникнення збудника СНІДу в середовище наркоманів і загроза появи неконтрольованої епідемічної хвилі ВІЛ-інфекції серед цього прошарку населення. Така ситуація має місце в сусідніх державах, зокрема у Польщі, де понад 70 відсотків інфікованих становлять особи, що вживають наркотики шляхом ін'єкцій внутрішньо. Тож за умов спрощеного перетинання державного західного кордону в Україні зростання кількості туристичних та комерційних візитів для населення України постає реальна загроза зараження на СНІД в такий спосіб.

Залишається можливість інфікування збудником СНІДу і пацієнтів медичних установ через недостатню кількість медичного інструментарію, через недоліки в системі його дезинфекції та стерилізації.

Для забезпечення обстеження зразків крові на ВІЛ в Україні, починаючи з 1987 року, створено мережу діагностичних лабораторій. Актуальним питанням вдосконалення їх діяльності є підвищення якості та методичного рівня діагностичних досліджень, недопущення, особливо під час обстеження донорської крові, помилок, які б спричинили до пропуску зразків крові людей, інфікованих ВІЛ. Це можливе за умови забезпечення лабораторій якісною технікою, тест-системами для діагностики та кваліфікованим медичним персоналом, застосування у роботі сучасної електронно-обчислювальної техніки.

Донедавна більшість лабораторій було обладнано імпортною технікою, яка за два роки надмірної експлуатації майже вся вийшла з ладу. Постала нагальна потреба у заміні цього устаткування. На жаль, прилади, що виготовляли на підприємствах Росії і постачали певний час в Україну, не відповідали рівню сучасних вимог. Розрив економічних зв'язків і нестача валюти ще більше погіршили становище.

За цих умов здійснено ряд організаційних заходів, спрямованих на те, щоб Україна мала власне виробництво лабораторного устаткування. У

(Закінчення на 11-й стор.).

ПРОБЛЕМ БІЛЬШЕ, НІЖ ДОСЯГНЕНЬ

(Закінчення. Початок на 10-й стор.).

рамках конверсії оборонних підприємств на Харківському ВО «Хартрон» і Чернігівському радіоприладному заводі разом з Одеським СКТБ «Медлабортехніка» здійснено розробку і налагоджують випуск діагностичної апаратури нового покоління. Розпочато заміну застарілого обладнання на сучасне.

Українські вчені, зокрема у Львові, мають обгрунтовані пропозиції щодо подальшого розвитку цієї галузі. За належної фінансової підтримки є можливість створити якісно нові зразки лабораторної техніки, які будуть конкурентоспроможні на світовому ринку.

Забезпечення діагностичних лабораторій тест-системами завжди було проблемою номер один. Нестача валютних асигнувань не давала можливості використовувати у широкій діагностичній практиці високоспецифічні та чутливі тест-системи зарубіжних фірм, тому тривала практика, запроваджена ще МОЗ СРСР, коли основними постачальниками діагностичних препаратів були фірми Росії. Внаслідок розриву економічних зв'язків торік були перебої з постачанням цими препаратами. Однак ми сподіваємося, що угоди з російськими фірмами будуть виконані у повному обсязі. Укладено угоду з американською фірмою «Еббот», яка також постачатиме в Україну певну кількість тест-систем і лабораторного устаткування.

Для України залишається нагальною потреба в організації власного виробництва тест-систем на СНІД. І передусім тому, що звичайна природна мінливість вірусу імунодефіциту людини у поєднанні з впливом малих доз опромінення, токсичних речовин, інших несприятливих екологічних чинників може через деякий час значно ускладнити діагностику СНІДу та асоційованих з ним захворювань. За цієї ситуації ні імпортні, ні російські тест-системи не знадобляться. Така несприятлива перспектива спонукає до подальшого нарощування власних розробок і потребує розв'язання організаційних і фінансових проблем щодо власного виробництва тест-систем.

Невід'ємним складником високоякісної діагностики є також наявність висококваліфікованих кадрів і умов для їх роботи. Потрібно створити ефективну систему підготовки лабораторних фахівців і контролю за її якістю. Головною ланкою цієї системи має стати національна референс-лабораторія, проект якої вже розроблено.

Контроль за ВІЛ-інфекцією (СНІДом) передбачає не тільки спостереження за поширенням хвороби серед населення, вивчення основних шляхів передачі збудника хвороби та чинників, що сприяють її швидкому розповсюдженню. В широкому плані контроль включає механізми, які можуть впливати на рівень інфікованості, насамперед у бік його обмеження, внаслідок ефективних превентивних заходів. Недарма Всесвітня організація охорони здоров'я на перше місце серед заходів боротьби зі СНІДом ставить профілактику. Завдяки широкомасштабним освітнім заходам у багатьох розвинених країнах намітилося деяке уповільнення темпів зростання епідемії СНІДу.

У США, наприклад, на освітні програми населення витрачають 10—12 доларів на одну особу на рік. В Україні до прийняття Національної програми — 10 копійок. В 1992 році витрати на санітарно-освітню роботу збільшилися приблизно в десять разів, а в 1993 році вони мають становити близько 2,5 карбованця на одного жителя України. Звичайно, цього ще замало, але є можливість зробити освітні заходи більш різноманітними і цілеспрямованими.

РЕПРЕСІЇ ПЕРЕТВОРЯТЬСЯ В БУМЕРАНГ

Зоя Шабарова, заступник керівника управління міжнародних зв'язків та юридичних питань

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) зазначає, що синдром набутого імунодефіциту (СНІД) спричинив появу не однієї, а трьох пов'язаних з нею епідемій глобального масштабу: епідемії ВІЛ-інфекції, епідемії власне СНІДу, а також поширення соціальних, культурних, економічних та політичних заходів та відгуків, пов'язаних з двома першими.

Третя епідемія, як зазначалося вище,— це гостра реакція населення на СНІД та ВІЛ. Страх та брак інформації призводять до тяжких наслідків на особистому, родинному та соціальному рівні. Інфіковані часто втрачають підтримку та допомогу сім'ї, суспільства саме тоді, коли вони їх найбільше потребують. На відміну від більшості хвороб, СНІД вражає здебільше людей віком від 20 до 49 років — найбільш активних у соціальній, економічній та політичній діяльності. Будь-яка епідемія, що загрожує зменшенню їх чисельності, обов'язково підриває соціальну, економічну та демографічну стабільність. Страх перед інфекцією призвів до остракізму хворих на СНІД та до дискримінації носіїв ВІЛ при влаштуванні на роботу, забезпеченні житлом та отриманні освіти. Крім того, мають місце заклики до проведення обов'язкового скринінгу, попри його сумнівну ефективність. Пандемія вже вплинула на міжнародні зв'язки, особливо у випадках обмеження пересування інфікованих ВІЛ.

Дані свідчать, що хвороба стає важливою політичною, соціальною, економічною проблемою. СНІД може стати загрозою головним суспільним цінностям, тому всі заходи для боротьби з ним мають надзвичайно важливе значення.

Глобальна програма наступу на СНІД вимагає розробки широкої всеохопної національної програми з його попередження і боротьби з ним в усіх країнах світу. Щодо психосоціального захисту населення глобальна стратегія ВООЗ зосереджує увагу на таких положеннях:

стратегії профілактики та боротьби зі СНІДом можуть бути здійснені ефективно і дієво, якщо вони засновані на методах, що поважають та захищають права людини;

з точки зору охорони здоров'я, ізоляція, карантин та інші дискримінаційні заходи, які грунтуються тільки на тому, що людина інфікована ВІЛ, не є логічно обгрунтованими;

за особами—носіями ВІЛ потрібно зберегти максимально можливий ступінь суспільної інтеграції, допомогти їм узяти на себе відповідальність за попередження передання ВІЛ іншим особам. Ізоляція вірусоносіїв не буде виправдана з точки зору охорони здоров'я суспільства, а загрожуватиме освітнім та іншим заходам, що мають на меті профілактику ВІЛ. До того ж, дискримінаційні заходи створюють додаткові проблеми та посилюють страждання людей. Тому неприпустимість дискримінації носіїв ВІЛ має важливе значення для попередження СНІДу для боротьби з ним;

статус особи щодо ВІЛ-інфекції може бути визначений шляхом медичного обстеження. Ця перевірка має передбачати забезпечення свідомої згоди на проведення консультування, а також неухильне дотримання конфіденційності.

ВООЗ визначає, що обов'язкове тестування виправдане тільки щодо тканин, інших біологічних речовин, донорів крові. 45-та Всесвітня Асамблея з питань охорони здоров'я визначила, що установи охорони здоров'я не мають жодного обгрунтування для будь-яких заходів, які обмежують права людини, особливо таких, що встановлюють обов'язковий скринінг.

У контексті психосоціального захисту населення слід навести такі аргументи проти обов'язкового тестування згідно з рекомендаціями ВООЗ:

програми обов'язкового тестування як засіб стримання розповсюдження ВІЛ можуть призвести до протилежного ефекту, примушуючи переходити на нелегальне становище тих, у кого великий ризик інфікування ВІЛ. Такі особи не тільки уникнуть програм тестування, але обминуть і профілактичні заходи, які зменшили б вірогідність інфікування інших осіб;

за будь-яких програм тестування будуть особи, що матимуть помилково негативний результат (внаслідок періоду сероконверсії чи низької якості тест-систем). Якщо обов'язкове тестування використовується як заміна інших запобіжних заходів, негативний тест може спричинити помилкове почуття загрози серед людей, що, навпаки, потребують захисних заходів.

ВООЗ вважає за доцільне переорієнтувати пріоритети на інвестиції у сфері профілактики та боротьби зі СНІДом згідно з положеннями глобальної стратегії. Доступні консультації та тестування на ВІЛ, що їх надають на добровільній основі, скоріше призведуть до змін поведінки, які сприяли б зниженню розповсюдження ВІЛ, аніж примусове тестування. В разі потреби епідемічні дані можуть бути отримані за допомогою методів, що не порушують прав людини. Необхідно враховувати складність фінансових проблем, технічних, особистісних, соціальних, юридичних та етичних питань, що пов'язані з примусовим обстеженням певних груп населення.

Отож СНІД висвітлив необхідність неухильного дотримання таких засад на рівні охорони здоров'я: право на недоторканість, підтвердження згоди на обстеження, збереження таємниці, відповідні обов'язки лікарів; на соціальному рівні — право на освіту, роботу, житло; на юридичному рівні СНІД поставив під загрозу такі принципи, як відповідальність за передачу інфекції, права мігрантів, іноземців. Розв'язання цих питань було дано в ряді міжнародних документів.

Державна політика у сфері боротьби зі СНІДом, що грунтується на вищезазначених принципах, забезпечить ефективні умови для збереження здоров'я населення та захисту громадян від зараження на ВІЛ.

СКУПИЙ ПЛАТИТЬ ДВІЧІ,

або Для чого державі перекладати гроші з однієї кишені в другу

Тетяна Кучер, начальник планово-фінансового управління Національного комітету

Важливою умовою успіху боротьби з ВІЛ-інфекцією за будь-яких обставин, в будь-якій країні є правильне і чітке визначення пріоритетних, головних напрямків розв'язання цієї проблеми. У відповідності з цим визначаються й пріоритети фінансування тих чи інших заходів боротьби із СНІД.

Перелік напрямів фінансування, встановлення суб'єктів виконання програми, а значить і адрес реалізації коштів, виділених на СНІД, послідовність фінансування, визначення пріоритетів, відповідності розмірів фінансування його доцільності — повинні визначатись лише з рекомендації спеціальних комісій на підставі повного пакету документів, що обгрунтовують необхідність тих чи інших витрат.

Ці комісії мають складатися із спеціалістів в галузі медицини, економіки, інженерії, працювати постійно або на підставі тимчасових контрактів при Національному комітеті і мати незалежний характер. На таку комісію повинен покладатися обов'язок проведення аналізу реалізації Національної програми, відповідності проведених витрат зазначеним напрямкам і поставленим завданням.

На 1993 рік Міністерством фінансів України прийнято помісячне відкриття бюджетних кредитів, що значною мірою заважає успішному виконанню Національної програми. Це в першу чергу пов'язане з тим, що більшість розділів програми мають довгостроковий, глобальний характер і вимагають на початкових етапах більших асигнувань, ніж на наступних, оскільки започатковують той чи інший проект. Наприклад, створення єдиної інформаційно-комп'ютерної мережі передбачає передусім придбання обладнання та пакетів універсальних програм великої вартості. А подальше обслуговування такої мережі вже не потребує значних витрат. Це саме стосується будівництва чи закупівлі технологічних ліній для випуску продукції (рукавичок, шприців, фармпрепаратів тощо).

Таким чином, існуюча політика кредитування Національної програми вимагає маніпулювання мізерними, незначними коштами для виконання глобальних програм з відкладанням на потім вирішення інших, не менш важливих, завдань. Для успішної реалізації Національної програми та можливості планувати і визначати стратегічні кроки для її здійснення необхідно, щоб бюджетні кредити на програму АНТИСНІД відкривалися на рік, мінімум на півроку, а рівномірність чи нерівномірність використання коштів визначалася б конкретними завданнями, що вирішуються комітетом.

Як показала практика перших місяців роботи Національного комітету, для виконання Національної програми профілактики СНІДу в Україні необхідні валютні кошти. Так, на сьогодні постала гостра потреба в придбанні імпортних тест-систем, спеціального лабораторно-дослідницького обладнання, медичних препаратів, імпортних технологічних ліній та сировини тощо. Для здійснення цих закупок комітет придбає валюту на біржі в межах тих бюджетних карбованцевих асигнувань, що надаються щомісячно. Але цього вкрай недостатньо для забезпечення нормальної, ритмічної роботи згідно з напрямками Національної програми. Крім того, робота стримується і з тих позицій, які вимагають розрахунків з Росією, оскільки обмежено обсяг конвертації російських рублів, а, головне, міжбанківські перекази на її територію.

Національний комітет боротьби із захворюванням на СНІД при Президенті України є не тільки розпорядником всіх відповідних коштів, але й правонаступником виконання довгострокової Національної програми. У зв'язку з цим до Національного комітету переходить право як матеріальної, так і інтелектуальної власності. Тому він повинен мати можливість у відповідності зі своєю програмою повністю розпоряджатися всіма матеріальними цінностями, які були придбані в попередні періоди та фінансувалися з Національної програми і які

(Закінчення на 12-й стор.).

СКУПИЙ ПЛАТИТЬ ДВІЧІ

(Закінчення. Початок на 11-й стор.).

повинні бути передані Національному комітету. Цього вимагає державний підхід до використання національних коштів і необхідність не робити повторних вкладень в програми, які вже профінансовані.

Згідно чинного законодавства, переважна більшість робіт, що виконуються з Національної програми профілактики СНІДу в Україні, оподатковується на загальних підставах. Податок на добавлену вартість фактично збільшує майже на 20 відсотків вартість всієї Національної програми, що не відповідає державному підходу до проблеми боротьби із СНІДом. Для виправлення такого становища необхідно внести зміни і доповнення до «Порядку обчислення і сплати податку на добавлену вартість» і звільнити від такого оподаткування вартість усіх робіт, послуг і товарів, що забезпечують виконання Національної програми на будь-якому етапі (проектування, впровадження у виробництво, виробництво, транспортування, реалізація, споживання) і фінансуються за рахунок державного бюджету.

Придбання та ввезення продукції іноземного виробництва з-за кордону пов'язані з необхідністю сплати державі мита, причому в валюті, що в свою чергу збільшує вартість закупок, які здійснює Національний комітет за межами України. Це в свою чергу вимагає більшої суми валютних асигнувань для проведення відповідних розрахунків. З метою заощадження державних валютних коштів, більш економного та раціонального їх використання на Національну програму, необхідно товари, що ввозяться на її виконання з-за кордону, звільнити від мита на їх ввезення.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

НАЦІОНАЛЬНОГО КОМІТЕТУ БОРОТЬБИ ІЗ ЗАХВОРЮВАННЯМ НА СНІД ПРИ ПРЕЗИДЕНТІ УКРАЇНИ, ПРИЙНЯТІ І СЕСІЄЮ НАЦІОНАЛЬНОГО КОМІТЕТУ БОРОТЬБИ ІЗ ЗАХВОРЮВАННЯМ НА СНІД ПРИ ПРЕЗИДЕНТІ УКРАЇНИ

Україна сьогодні переживає часи відродження своєї державності. І якщо політико-економічні процеси в Україні викликають певний оптимізм, то цього ніяк не можна сказати про перспективу виживання її народу, а відтак перспектива України як національної держави є проблематичною. За висновками Національного комітету, здоров'ю громадян України на сьогодні і найближчими десятиріччями найбільше загрожує катастрофічне зниження імунітету з різким поширенням серед населення епідемії інфекційних хвороб, передовсім, СНІДу. Попри порівняно невелику кількість виявлених носіїв вірусу СНІДу, Національний комітет свідомий того, що ця хвороба в Україні має сприятливі умови для розповсюдження. Це зумовлено, насамперед трагічним поєднанням в одному явищі вірусного та екологічного СНІДу. Через це епідемія СНІДу в Україні є унікальною і специфічною за своїм перебігом та наслідками.

Національний комітет визначає ряд інших причин, що суттєво сприяють поширенню СНІДу в Україні. Серед них:

— низький рівень безпеки медичної допомоги. Відтак медицина постає як фактор ризику зараження на ВІЛ-інфекцію як для пацієнтів, так і для медиків;

— вкрай низьку забезпеченість населення та медиків засобами індивідуальної профілактики, що значно утруднює запобігання поширенню вірусу СНІДу;

— невідповідність системи обстеження громадян України на СНІД, епідеміологічній доцільності, світовій практиці та рекомендаціям ВООЗ;

— використання дотепер в Україні тест-систем, імпортованих з Росії, що не відповідають світовим стандартам, через це зареєстрована кількість носіїв ВІЛ не відображає справжніх масштабів поширення СНІДу;

— недотримання і невиконання норм відповідного законодавства України в сфері боротьби зі СНІДом, що покликане забезпечувати соціальний захист населення та гарантувати права людини. Це перешкоджає виведенню перебігу епідемії СНІДу з латентного стану;

— відсутність програми дій, спрямованих на зниження негативного соціального впливу ВІЛ-інфекції на суспільство, що призводить до дискримінації носіїв ВІЛ, представників груп ризику, спричинить розмежування суспільства;

— недостатня зорієнтованість наукових досліджень на виділення регіонального штаму ВІЛу, що має поширення в Україні та вивчення особливостей імунного статусу громадян України, низький рівень інтеграції української науки про СНІД в світовий простір;

— низький рівень поінформованості населення України про СНІД та способи профілактики.

Виходячи з вищенаведеного та з таких принципів і норм міжнародного права, що закріплені в Загальній декларації прав людини (статті 3, 12, 13), Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (статті 7, 10, 12), Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права (стаття 12), які є невід'ємною складовою Національного законодавства, а також, ураховуючи рекомендації ООН, ВООЗ, Європейського співтовариства, що визначають глобальну стратегію боротьби зі СНІДом і затверджені Генеральною асамблеєю ООН, Лондонською декларацією з питань ВІЛ-інфекції в контексті охорони здоров'я та захисту прав людини (27 листопада 1991 року), стратегії досягнення здоров'я для всіх до 2000 року (резолюція EUR/RC 41/R5), Національний комітет рекомендує:

1. В сфері законодавства:

— в Законі України «Про запобігання захворювання на СНІД та соціальний захист населення» необхідно визначити державні пріоритети в сфері боротьби зі СНІДом, а саме: освітній характер профілактичних програм, забезпечення медичної та психосоціальної допомоги носіям ВІЛ та хворим на СНІД, зниження негативного впливу епідемії ВІЛ на людину та суспільство;

— визнати недоцільним використання тестування як засобу профілактики. Розглянути питання доцільності обов'язкового медичного огляду громадян України та іноземних громадян на наявність ВІЛ-інфекції та дій відповідних статей закону;

— розробити законодавчі акти, які забезпечать безпеку донорської крові, біологічних рідин та тканин, повністю врегулюють систему обстеження громадян України на СНІД, систему оповіщення про носіїв та хворих на СНІД при безумовній конфіденційності інформації, унеможливлять дискримінацію носіїв та хворих на СНІД з боку держави та суспільства, разом з тим виключать з донорства представників груп ризику; а також розробити проекти міжнародних угод, що врегулюють питання імпорту-експорту крові та інших трансплантантів.

2. У сфері охорони здоров'я:

— реалізувати проект створення Національного інституту СНІДу, передбачивши його пріоритетне матеріальне та фінансове забезпечення. Національний інститут СНІДу має стати координаційним центром, що зосередить в собі основні наукові, профілактично-лікувальні, діагностичні, методологічні розробки стратегії і тактики боротьби із СНІДом в Україні;

— розробити та реалізувати проект реконструкції клініки СНІДу;

— створити Національну референс-лабораторію при Національному комітеті;

— завершити реалізацію проекту спільного виробництва тест-систем на СНІД та СНІД-асоційовані інфекції шляхом укладання угод з відповідними інофірмами;

— створити базу для виробництва національних тест-систем. Визначити цю програму як пріоритетну;

— розробити спільно з Фармкомітетом спеціальну скорочену процедуру апробації лікарських препаратів, призначених для лікування ВІЛ-інфікованих;

— розробити та запровадити в практику вищих медичних навчальних закладів курсу клінічної імунології та інтегрованого циклу по СНІДу;

— розробити навчальні посібники з питань ВІЛ-інфекції для студентів медичних вузів і середніх медичних закладів та включити їх в план видання друкованих матеріалів зі СНІДу, що фінансуються з Національної програми профілактики СНІДу в Україні;

— надати кафедрам вірусології та інфекційних хвороб Київського інституту вдосконалення лікарів статус Центру підготовки фахівців з лабораторної діагностики ВІЛ-інфекції;

— утворити при Національному комітеті бюро комп'ютерного забезпечення Національної програми профілактики СНІДу в Україні та запровадити програму з математичного забезпечення та підтримки новими інформаційними технологіями, пов'язаними з вивченням СНІДу;

— розробити програми навчання для різних соціальних груп населення способам профілактики СНІДу;

— завершити розробку та впровадження в 1993—1994 роках системи «холодовий ланцюг» для забезпечення транспортування та збереження імунобіологічних препаратів на виконання Національної програми профілактики СНІДу в Україні.

3. У сфері наукових досліджень з проблеми СНІДу:

— запровадити в постійну практику визначення пріоритетності наукових досліджень в сфері снідології в спосіб конкурсу наукових проектів, що проводить Національний комітет;

— надавати статусу найбільшого сприяння науковим програмам на виконання соціального замовлення Національного комітету, зокрема направленим на виділення і вивчення регіонального штаму вірусу СНІДу та імунного статусу громадян України;

— здійснити процес інтеграції української науки у світовий простір вивчення СНІДу;

— здійснити проект видання «Бюлетеня Національного комітету боротьби із захворюванням на СНІД при Президенті України».

4. У сфері психосоціального захисту населення:

— організувати спеціальні житлові будинки у м. Києві та м. Одесі для проживання ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД, які не мають певного місця проживання;

— забезпечити підтримку та координацію дій неурядових організацій, релігійних конфесій, окремих осіб, що спрямовані на запобігання поширенню СНІДу та боротьбу з ним;

— організувати службу психосоціальної підтримки для ВІЛ-інфікованих та членів їх сімей.

5. У сфері фінансування Національної програми профілактики СНІДу в Україні:

— визначити пріоритетність фінансування розділів Національної програми, що забезпечують безпечні умови надання медичної допомоги населенню, виробництво в достатній кількості індивідуальних засобів профілактики СНІДу для населення та медичних працівників, необхідний рівень поінформованості громадян про СНІД та доцільність змін ризикованих форм поведінки;

— переглянути обсяги фінансування програми діагностики СНІДу з урахуванням епідемічної та економічної доцільності;

— виділити Національну програму окремою статтею Державного бюджету України за умов відкриття щорічного кредиту на реалізацію Національної програми;

— розглянути питання відкриття валютних кредитів з Державного бюджету України на суму річної валютної заявки Національного комітету;

— звільнити від сплати державного мита медичне та наукове обладнання, лікувальні засоби, діагностичні препарати та інші товари, що ввозяться в Україну на виконання Національної програми;

— внести відповідні зміни та доповнення до «Порядку обчислення і сплати податку на добавлену вартість» і звільнити від такого оподаткування вартість всіх робіт, послуг і товарів, що забезпечують виконання Національної програми профілактики СНІДу в Україні на будь-якому етапі (проектування, впровадження в виробництво, виробництво, транспортування, реалізація, споживання) і фінансуються за рахунок бюджету. Встановити їх пільгове оподаткування по інших видах податків;

— визначити правонаступництво Національного комітету на матеріальні цінності, які були придбані на кошти Національної програми профілактики СНІДу в Україні і є необхідними для її виконання в подальшому;

— передбачити у видатковій частині бюджету Національної програми виділення відповідних коштів на підготовку кадрів, у тому числі валютні асигнування на відрядження фахівців, науковців та викладачів в зарубіжні центри СНІДу, а також для запрошення провідних вчених світу в Україну. Передбачити виділення валютних коштів на забезпечення фахівців сучасною іноземною літературою з проблеми СНІДу;

— відмінити плату за запрошення на роботу в лікувально-діагностичні та наукові заклади, які працюють в галузі боротьби із СНІДом, молодих спеціалістів, що не мають відповідної прописки;

— продовжити практику виконання Національної програми профілактики СНІДу в Україні шляхом укладення угод на договірних засадах.

* * *

Національний комітет боротьби із захворюванням на СНІД при Президенті України, поділяючи положення Ризької ініціативи та погоджуючись з принципами дій, викладеними в проекті Ризької заяви щодо ВІЛ-інфекції/СНІДу в країнах Центральної та Східної Європи, вважає за необхідне приєднатися до Ризької заяви.

Необхідною умовою реалізації Національної програми та вищевикладених рекомендацій є міжвідомча координація дій у сфері боротьби із СНІДом всіх відповідних органів державної влади та управління, об'єднання зусиль громадських організацій.

ВІТАЛІЙ САЦЬКИЙ

«ЗАПОРІЖСТАЛЬ»: КУРС НА СЕЛО

(Закінчення. Початок в 1 стор.)

— Біди наших заводів відомі: немає сировини, комплектувальних, зростає плинність кадрів, нічим видавати зарплату, підприємства лихоманить від розірваних економічних зв'язків. Лише одиниці уникають цих проблем. Який стан вашого заводу?

— Я думаю, що він задовільний. Станом на перше травня в картотеці був нуль, кредитів ми не брали, а на рахунку було шість мільярдів. Коли прийняли рішення про підвищення цін на енергоресурси, ми відразу втратили 24 мільярди карбованців, а до першого червня лише через це в картотеці вже мали тридцятидев'ятимільярдний мінус. Щоправда, маємо водночас дуже багато боржників.

Щодо обсягів виробництва, в травні цього року виготовили прокату на три відсотки більше, ніж в травні 1992 року. Є невеликі відставання з чавуну та сталі.

— Як ви оцінюєте заморожування зарплати в держсекторі?

— Більшого злочину сьогодні важко уявити. Щоб люди ефективно працювали, їм треба відповідно платити. Ми змушені порушувати закон, платити людям більше, бо завтра залишимося без робітників. За такі «порушення» доводиться платити штрафи. Тож за квітень «віддали» податковій інспекції понад мільярд карбованців. Іншого виходу немає. Люди повинні нормально жити. Зростають ціни — має зростати й зарплата. Якщо ж ціни вільні, а зарплату «заморозили» — це неправильно. В результаті такого кроку уряду у нас зросла плинність кадрів. А в минулому році цей показник був нульовим. І я людей розумію: в комерційних структурах вони отримуватимуть вдвічі більше. Сподіваюся, уряд перегляне цей документ.

— Величезним гальмом у розвитку підприємств є проблема взаєморозрахунків. Як вирішуєте її?

— Узяли ліцензію і відкрили кореспондентські рахунки в Нижньому Новгороді та Москві. Отже, всі ці розрахунки проводимо, так би мовити, власними силами, без допомоги Національного банку. І не маємо з тим клопоту.

— Але ж НБУ проти такої «самодіяльності»?

— Що поробиш, коли оберт фінансових документів в НБУ перевищує три місяці. Про яку попередню оплату може йтися? І взагалі, назвіть мені хоча б одну функцію, з якою наш банк справляється.

— В усіх на устах сьогодні приватизація. Розуміємо, що специфіка вашого комбінату не дозволяє вам думати про це...

— Чому? Ми вже працюємо над створенням акціонерного товариства, до складу якого увійдуть наші партнери.

— Навіть з-за меж України?

— А хоча б і так...

— На сході і півдні України поширене шефство промислових підприємств над селом. Чули, що «Запоріжсталь» не остання щодо цього.

— Кілька років тому ми взяли під опіку три відсталі радгоспи. І на сьогодні вже вдвічі збільшили виробництво м'яса, втричі — молока, яєць, овочів та фруктів. Повністю забезпечуємо себе і «підшефні» райони міста.

Закупили за кордоном агропромисловий комплекс: свинарник на 10 тисяч голів, бойню, цех з виробництва ковбас, заводи з перероблення соняшника, молока, круп. Стопроцентно безвідходна технологія. Побудували на території заводу величезний магазин, де люди після зміни можуть купити всі продукти, причому за нашими, «заводськими цінами», що значно нижчі від державних.

— Будівництво «сільського цеху», напевно, стало в копієчку? Та чи адекватна віддача?

— В одному господарстві за три роки ми поставили 60 котеджів, заасфальтували вулиці, провели газ, воду, закінчуємо спорудження школи. Дбаємо й про інші свої господарства. Купуємо технології, техніку, насіння. Село збиткове лише на початковій стадії. Перші роки ми садили 200 гектарів картоплі й збирали по 500-600 тонн. Купили голландську технологію, посадили ті самі 200 гектарів, а зберемо вже 3000 тонн. Іще в Рижкова підписував дозвіл на «опіку» над селом. Тепер в наш радгосп черга бажаючих там працювати — на п'ять років. Не знаю, чи є в Україні господарство краще за показниками виробництва продукції. Половина техніки — імпортна, тваринні комплекси й технології також куплені за кордоном, навіть свиней в Нідерландах купили. У наших сільських робітників проблеми ані з житлом, ані з обслуговуванням нема. Тому й віддача від цих господарств велика. Самостійно забезпечуємо усі свої 22 дитячі садки, школу-інтернат, два табори дітей і молоді, поліклініку та лікарню. Це величезна підмога. Думаю, жоден господарник, який вклав гроші в село і серйозно ним займається, не жалкує над цим.

— І останнє. Якщо можете, назвіть найважливішу, на вашу думку, проблему, яка заважає сьогодні нашій економіці нормально працювати.

— Найстрашніше — нестабільність.

Андрій БОЄЧКО,
Леонід БРОВЧЕНКО.

НЕЛЕГКИЙ ХЛІБ ЕЛЕКТРОННИКІВ

Запорізьке виробниче об'єднання «Гама», яке належить до оборонної промисловості, кардинально переорієнтовується на випуск товарів народного вжитку. Добре це чи погано, коли замість інтегральних схем спеціалісти високої кваліфікації продукуватимуть електрозапальнички для газових плит, — судити не мені. Я лише розповім про стан підприємства, яке, незважаючи на розвал економіки, навіть сьогодні має збут деяких своїх виробів у Японії, Англії і Гонконзі. Чи не фантастика?

— Дуже важкий нинішній рік для електронників, — каже генеральний директор ВО «Гама» Володимир Пшеничко. — Темпи виробництва становлять тепер 45 відсотків від рівня минулого року. Наші борги, у тому числі короткострокові кредити банків, дорівнюють 800 мільйонам карбованців. У той же час підприємства Росії винні нам понад 200 мільйонів рублів. На наших складах лежить готової продукції більш як на 2 мільярди карбованців. Ось таке фінансове і виробниче становище. Але в розпач не впадаємо. Ми пішли шляхом освоєння продукції, яку раніше Україна купувала в країнах СНД, і вже маємо деякі результати: протягом останніх двох місяців погасили 200 мільйонів боргів. Найважливіше сьогодні — зберегти колектив, хочеться, щоб робітники повірили, що з кризи ми вийдемо. І зарплата в нас піде вгору. Ось тільки освоїмо випуск сонячних батарей для побутової радіотехніки, ряд напівпровідникових приладів; частину площ використовуватимемо для виробництва фармакологічних препаратів (маємо чисті приміщення і сучасне обладнання).

«Гама» завжди відзначалася сталим і висококпрофесійним колективом. Звичайно, душа болить у директора, коли йдуть досвідчені технологи. Бо підготувати висококласного технолога можна лише за 5-10 років. Але й людей зрозуміти можна: чи сидіти на 18-20 тисячах карбованців на відповідальній роботі, чи піти в комірники і за той же місяць на сусідньому підприємстві отримувати 60 тисяч. Проте не чекають керівники об'єднання з моря погоди. Заснували кілька власних, здавалося б, непрофільних заводів — інструментальний, машинобудівний, завод «Трамплін», де вже випускають чудові парасольки, газові плити. Зав'язано ділові контакти з фірмами Туреччини, Словаччини. Господарським методом будують 66-квартирний будинок, куди ось-ось переберуться новоселі. На черзі — монолітний висотний житловий будинок на Хортицькому житломасиві. Є в об'єднання власний палац культури «Орбіта», бази відпочинку і оздоровчі дитячі табори на Азовському морі. До речі, жіноча волейбольна команда «Орбіта» нещодавно стала чемпіоном України, а народний фольклорний колектив «Яблунька» постійно займає призові місця на республіканських оглядах та фестивалях. Поспілкувавшись з працівниками «Гами», я зробив висновок, що оптимізм ще не залишив серця електронників. Хоча в їх colectivu...

— Подивіться, чому Україна — найбільш ображена держава? Ми не можемо прожити на свою зарплату. Комерсанти, в чиїх головах інтелект і не ночував, живуть і процвітають, а робітники електронного заводу ледь зводять кінці з кінцями. Хіба так мусить бути?!

— Наші депутати у Верховній Раді забули про нас. А Запоріжжя, між іншим, найтерпляче місто: ні страйків, ні мітингів. А нас ніби зумисне підстьобують цінами. Що — на вибух чекають?!

— Закони не працюють, і ніхто навіть не чхнув. Послухаєш трансляцію Верховної Ради: усі добре говорять, усі — за народ, а чому ж ми тут, унизу, не відчуваємо тієї турботи? Чому всюди безвихідь?

Цього нічим не заперечиш. І так хочеться, щоб директорський оптимізм, його тверда певність того, що наступного року, з запуском електронного пристосування для пральних машин, яке має попит у всьому світі, «Гама» стане рентабельною, утримає колектив, виправдалися. Адже тоді житимуть краще всі працівники об'єднання, і до бюджету підуть значні кошти. Єдине прохання до уряду передали керівники «Гами» — дайте, зрештою, лад банківській системі. Якщо не будуть «застрявати» платежі, спеціалістам електронного виробництва більше не треба нічого — вони знають, як вийти з кризи, і вийдуть.

Михайло ОЛЕКСАНДРЕНКО.

«ГЛИБИНКА» ГОДУЄ КОНЦЕРН

Чотири роки тому в складі концерну «Запоріжабразив» з'явився новий підрозділ — підсобне господарство «Схід». Цього року воно дасть робітникам 880 тонн молока і 300 тонн м'яса.

Нині село Калініне (колишній другий, найзанедбаніший відділок радгоспу імені Грушецького Оріхівського району) просто не впізнати. Точніше: на місці руїн хиріючого, давно занесеного в списки безперспективних, села виростає красивий, впорядкований, можна сказати, навіть комфортабельний населений пункт європейського зразка. Тут — котеджі у двох рівнях, є гаряча вода, підведуть газопровід. Уже заселено 22 будинки, закладено фундаменти ще для 23-х. І це — за сучасної дорожнечі.

А господарський двір! Без перебільшення можна стверджувати, що такого немає в жодному передовому колгоспі області. Нові господарі почали з кардинальних перетворень. Змонтували в Данії куплені сучасні автоматизовані корівник і свинокомплекс, м'ясопереробний цех. Щоб не вдаватися в подробиці, скажу лише: у свинокомплексі, де виробництво м'яса поставлене на конвеєр — від одноденних поросят до 120-кілограмових тварин, — я не побачив жодної мухи. Надворі — плюс 25, а всередині — приємна прохолода, працюють кондиціонери. За розвитком кожної свині стежить комп'ютер, він збалансовує раціон, за його командою відбувається годівля (з кухні каша подається пневматичними трубопроводами до кожної загородки) і ще багато операцій.

Підсобне господарство невелике — трохи більше як тисяча гектарів землі, з яких 970 орної. Коли сюди прийшли абразивники, то побачили таку картину: село, ферми, тракторна бригада були доведені "до ручки", ні зерносховищ, ні доріг, ні водопроводу.

Окрім купленого за кордоном обладнання для основних виробничих цехів, заводчани реконструювали телятник, збудували зерносховище, сіносховище, механічну майстерню, заасфальтували подвір'я тракторної бригади, провели 4 кілометри водопроводу, прокпали внутрігосподарські дороги, відремонтували їдальню і медпункт.

Тепер кожен працівник концерну має можливість щороку купити 3 — 4 кілограми масла і 40 кілограмів ковбаси. Адже продукти надходять просто з підсобного господарства без посередництва молокозаводу, м'ясокомбінату та торгівлі, кожен з яких справно накручує відсоткові надбавки.

Я побував у концерні саме після червневого страйку, але тут ніхто не страйкував. Керівництво вирішило зберегти старі ціни на продукти в своїх магазинах і їдальнях, а різницю перекривати за рахунок прибутку підприємства.

Відчувши перевагу власного підсобного господарства, абразивники планують розширити випуск продовольчих товарів. Зараз вирішується питання про закупівлю у Данії другого свинокомплексу на 3000 голів. Але постає проблема кормів. Тобто, проблема земельних угідь, на яких додатково можна вирощувати корми. Тому концерн і пропонує радгоспу імені Грушецького повністю влитися до його складу. Приклад відродженого глибинного села наочно переконує: під крилом у промислового велетня радгоспникам буде багато легше. У свою чергу завод зможе за власний рахунок повністю задовольняти потреби багатотисячного колективу в основних продуктах харчування. До речі, подібні альянси створюються на ВО «АвтоЗАЗ» та підприємстві «Мотор Січ».

Генеральний директор концерну «Запоріжабразив» народний депутат України Олексій Порада переконаний:

— За нинішніх складних економічних умов ні заводи, ні колгоспи самі по собі не виживуть. Чим швидше це зрозуміють керівники, які безпосередньо займаються виробництвом, чим швидше з'являться агропромислові комплекси, тим скоріше подолаємо кризу. Ми відчули реальну віддачу підсобного господарства. Зважте: інфляція в державі може зростати як завгодно, але якщо ми посіяли і зібрали врожай, якщо в нас є достатнє поголів'я корів і свиней, наші люди будуть забезпечені харчами... Взагалі я хочу привезти «свої» продукти до Києва, почастувати ними колег-депутатів і міністрів. Нехай переконаються, що народ справді можна нагодувати, якщо цим займатися практично, а не просто біля мікрофонів виголошувати заклики.

Олександр МИХАЙЛЮТА.

ФУНДАМЕНТ ВАШЕГО БУДУЩЕГО

АКБ «ГРАДОБАНК» осуществляет на территории Украины продажу сберегательных сертификатов номиналом 100.000, 500.000, 5.000.000, 50.000.000 карбованцев на срок не менее 2-х месяцев.

Вознаграждение выплачивается владельцу одновременно с возвращением вклада в расчете

240%

годовых за все время хранения.

Телефон для справок: 268-34-47

ФУНДАМЕНТ ВАШЕГО БУДУЩЕГО

ВПЕРВЫЕ В КИЕВЕ!

7 - 8 июля 1993 года в Большом зале Международного центра культуры и искусств (бывший Октябрьский дворец, ул.Институтская, 1)

театр моды СЛАВЫ ЗАЙЦЕВА

АУКЦИОН-ПРОДАЖА КОЛЛЕКЦИИ

Вы можете приобрести билеты за наличный или безналичный расчет.

Сделайте подарок Вашим женщинам!

224-64-20

УКРАЇНСЬКИЙ БАНК «ВІДРОДЖЕННЯ»

має честь оголосити

18 серпня 1993 р.

завершується передплата на акції першого випуску

Тільки для власників акцій першого випуску передбачено першочерговий продаж акцій

«Золотої полоси» та інші пільги

Адреса: м. Київ-30 (ст. м. «Університет»), вул. М. Коцюбинського, 7, кімн. 233.

Тел. 221-30-87

Перша Київська філія

м. Київ, Червонозоряний проспект, 51. Тел. 276-31-72.

Старокиївська філія

м. Київ (ст. м. «Театральна»), вул. Б. Хмельницького, 16—22.

Тел. 225-31-83, 221-26-09.

УКРАЇНСЬКИЙ БАНК «ВІДРОДЖЕННЯ»

Акціонерне товариство

СЕРТИФІКАТ АКЦІЙ

Серія ________ Номер ________

Номінальна вартість

________ прописом

Статутний фонд становить

________ прописом

Кількість акцій

________ прописом

Цей сертифікат підтверджує, що

____

є власником

____

на загальну номінальну вартість

________ сума прописом

Дата випуску ________ 199_ р.

Сертифікат виданий ________ 199_ р.

Голова Правління

Головний бухгалтер

М.П.

Державне виробниче об'єднання «ТЕКОМ»

ПРОПОНУЄ:

транспортабельні котельні установки,
парові та водогрійні котли,
обладнання хімводоочистки,
інше допоміжне обладнання.

Замовникам об'єднання надає технічну допомогу в питаннях монтажу, впровадження, модернізації та заміни обладнання.

Ми до ваших послуг!

УКРАЇНА, 258830, Черкаська область, м. Монастирище, вул. Леніна, 122, ДПО «ТЕКОМ», телетайп 147488 «ТЕМП», телекс 147021 «ТЕКОМ», телефакс (04746) 2-23-07. Телефони (04746) 2-23-80, 2-22-32, 2-12-86.

Запасні частини до тракторів Харківського тракторного заводу (Т-150, Т-150К, Т-156 та ін.) — це не тільки ХТЗ, а й Лозівський ковальсько-механічний завод, який виробляє до 40 відсотків комплектуючих деталей, вузлів до цих тракторів. Тільки на нашому заводі ви можете придбати:

мости у складанні,
мости без бортових редукторів,
деталі мостів,
деталі головних передач,
деталі бортових редукторів,
деталі і вузли колісної групи,
кардани передні у складанні,
кардани ВОМ,
деталі карданів,
опори задні,
опори проміжні,
деталі опор,
навісну систему у складанні,
деталі та вузли навіски,
деталі та вузли каретки,
тягово-зчіпні пристрої,
бульдозерні відвали.
Оплата попередня — чек, акредитив.
Поспішайте придбати!

З другого півріччя ціна продукції заводу різко зростає, що істотно знизить ваші можливості її придбання. Довідки за телефонами: (057-45) 2-33-63, 75-6-87, відділ маркетингу.

ПОНЕДІЛОК

28 червня

І ПРОГРАМА УТ

16.00 УТН.
16.10 Юні таланти.
16.40 Телефільм «...Визволи нас від лукавого».
17.05 Каратисти, вперед!
17.20 «Свідки».
17.40 Чемпіонат України з регбі. «Арго» (КПЦА) — «Сокіл» (Львів).
18.20 Пектораль.
19.00 УТН.
19.10 Акценти.
19.25 Реклама.
19.30 Творче об'єднання «Громада» представляє: «Понеділок — день важкий», «Ближче до діла», «Візитна картка», «Добрий знак».
20.30 Співає М. Стефюк.
20.40 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.35 Худ. телефільм «За сімейними обставинами». 1 серія.
22.40 Чарівний промінь. Зустріч з кінорежисером Кірою Муратовою.
0.20 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує!
8.00 Новини.
8.20 «Ніда рятує друзів». Наук.-поп. фільм.
8.35 «Безодня». Телевистава для дітей за п'єсою Р. Бредбері.
9.30 Що? Де? Коли?
10.30 Гол.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
13.00 Теніс. Уїмблдонський турнір.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Телеміскт.
15.10 А. Сидельников. «Російський концерт для фортепіано з оркестром.
15.30 «Бджола Майя». Мультфільм.
15.55 Телемемуари.
16.15 Зоряний час.
17.00 Новини.
17.30 Хроніка Міжнародного музичного фестивалю «Білі ночі Санкт-Петербурга».
17.50 Погода.
17.55 Гол.
18.25 Відлуння тижня.
18.55 Меценат. Художньо-публіцистична програма.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Прем'єра худ. телефільму «Азбука кохання». 6 серія.
«Нова студія» представляє:
21.10 Життєпис.
21.40 Здрастуйте.
22.05 Вибір-2000.
22.55 «Я».
23.00 Новини.
23.25 Здрастуйте.
0.05 Прес-експрес.

ІІ ПРОГРАМА УТ, ІІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.20 Реклама.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Ранковий концерт.
8.10 Вхід з двору.
11.00 «Гординя й забобони». Худ. фільм.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Реклама.
13.25 До побачення, хлопчики!». Худ. фільм.
14.45 Антракт. Співає Олег Газманов.
14.55 Прем'єра док. фільму «Дика природа Америки». (США).
15.25 Там-там-новини.
15.40 Тільки для вас.
16.10 ТрансРосефір. «Сотвори добро...».
16.55 Співвітчизники. Третя Корея.
17.25 Спасіння 911.
18.20 Бізнес в Росії.
18.40 Київська панорама.
19.05 Візитка. Ганна Безулик.
19.15 Мультфільм.
19.30 CNN.
20.00 Ридикюль.
20.30 Світло істинне.
20.35 Дивись.
20.50 Тільки для чоловіків.
21.20 Світогляд-XX.
21.40 Худ. фільм «Одіссея Соломона Нортапа» («Уордлнетв», США). 1 частина.
22.30 СІТ-3.
22.40 Сьогодні на сьогодні.
22.50 Фортуна. Комерційний огляд.
23.00 «Опель» у Києві.
23.05 Лантух солі.
23.30 Візитка.
23.35 Джемікс.
0.15 СІТ-3.

СТУДІЯ ПРОГРАМ «ТЕТ-А-ТЕТ»

14.00 Мультфільми.
14.30 «Після дощику в четвер».
19.40 Мультфільми.
19.55 «1000+1 реклама».
20.00 Худ. фільм «Безталанні». Комедія.

ВІВТОРОК

29 червня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.00 Театр Леся Курбаса. «Життя... і смерть... і світле воскресіння...».
8.40 Телефільм «Тарас Мельничук. Доля і слово».
9.10 Худ. фільм «Унікум».
10.35 Доброго вам здоров'я. Відповіді на листи.
11.05 Теніс. Уїмблдонський турнір.
12.00 УТН.
16.00 УТН.
16.10 Для дітей. Зустріч з друзями.
16.40 Короваю-раю. Фольклорна програма.
17.15 Телефільм «Скарбниця давнини».
17.30 Зона тривоги.
18.00 Концертна програма телемарафону «Дзвони Чорнобиля». Частина 1.
19.00 УТН.
19.10 Україна і світ.
19.30 Реклама.
19.35 Депутатський канал.
20.10 З міжнародного фестивалю «Музичні діалоги».
20.40 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.30 Спорткур'єр.
21.45 Худ. телефільм «За сімейними обставинами». 2 серія.
22.55 Яблуко спокуси.
23.35 Теніс. Уїмблдонський турнір.
0.30 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує!
8.00 Новини.
8.20 Веселі нотки.
8.35 Прем'єра худ. телефільму «Просто Марія».
9.20 «Людина пацифіди». Наук. поп. телефільм. 11 серія «Останній горизонт».
10.20 Прем'єра худ. телефільму Азбука кохання». 6 серія.
10.50 Прес-експрес.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
13.00 Теніс. Уїмблдонський турнір.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Діловий вісник.
14.40 Конверсія і ринок.
15.10 Блокнот.
15.15 «Бджола Майя». Мультфільм.
15.40 Бесіди з єпископом Василієм (Родзянко).
16.05 Покоління з бузком... Д. Журавльов.
16.50 Технодром.
17.00 Новини.
17.25 Телеканал «Останкіно» представляє програму «Не може бути».
17.50 Погода.
17.55 Прем'єра худ. телефільму «Просто Марія».
18.40 Назустріч Московському кінофестивалю.
18.55 Тема.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Прем'єра худ. телефільму «Азбука кохання». 7 серія.
21.10 Розповідь про унікальних художників М. і Ф. Примаченків.
22.05 ЦСКА-сімдесят.
23.00 Новини.
23.25 Максима.
23.55 Кіно до запитання.
0.25 Прес-експрес.

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.20 Реклама.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Вінілові джунглі.
8.25 «К-2» представляє: «Абзац».
11.00 «Ва-банк ІІ, або Удар у відповідь». Худ. фільм (Польща).
12.25 Дозвілля. Домашній клуб.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Реклама.
13.25 «Опіум». Худ. фільм.
14.35 Паралелі.
15.00 Телебіржа.
15.30 Там-там новини. 15.45 Студія «Рост». «Тон-лабіринт».
16.15 ТрансРосефір.
17.00 Казки для батьків.
17.30 Панове-товариші.
17.45 Українські наспіви.
18.00 На сьомій сесії Верховної Ради України.
18.55 Київська панорама.
19.15 «Хіала» інформує.
19.25 Прем'єра худ. телефільму «Санта-Барбара». 185 серія.
20.15 Кримінальна хроніка тижня.
20.30 На сьомій сесії Верховної Ради України.

СТУДІЯ ПРОГРАМ «ТЕТ-А-ТЕТ»

13.00 Мультфільми.
13.20 Худ. фільм «Будьте моїм чоловіком». Комедія.
19.25 Мультфільми.
19.40 «1000+1 реклама».
21.40 Відеомузика.
22.10 Худ. фільм «Загадковий пасажир». (Польща).

СЕРЕДА

30 червня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.00 Свічадо.
8.50 Худ. телефільм «За сімейними обставинами». 1 серія.
9.55 Село і люди.
10.40 Танцюйте з нами.
11.05 Теніс. Уїмблдонський турнір.
12.00 УТН.
16.00 УТН.
16.10 Г.-Х. Андерсен. «Соловей». Вистава.
17.10 Український романс.
17.30 Клас-юніор-бізнес.
18.30 Концерт ансамблю «Іскорка».
19.00 УТН.
19.10 Акценти.
19.25 Реклама.
19.30 Телефан. Хіт-парад.
20.10 За і проти.
20.40 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.30 Спорткур'єр.
21.45 Телетеатр представляє. О. де Бальзак. «Полковник Шабер».
23.20 Несподіваний дощ. Телеконкурс шлягеру. 4 тур.
0.00 УТН.
0.10 Теніс. Уїмблдонський турнір.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує!
8.00 Новини.
8.20 «Чому слони?». Мультфільм.
8.35 Прем'єра худ. телефільму «Просто Марія».
9.20 «Видра на ймення Карна». Наук.-поп. фільм.
10.20 «Азбука кохання». Худ. телефільм. 7 серія.
10.50 Прес-експрес.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
13.00 Теніс. Уїмблдонський турнір.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Телеміскт.
15.10 Блокнот.
15.15 «Бджола Майя». Мультфільм.
15.40 Прем'єра телефільму «Музичний прогноз».
16.20 Клуб 700.
16.50 Технодром.
17.00 Новини.
17.25 Телеканал «Останкіно» представляє програму «Кращий час».
17.50 Погода.
18.00 Прем'єра худ. телефільму «Просто Марія».
18.45 Мініатюра.
18.55 Громадська думка.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Громадська думка.
20.55 Прем'єра худ. телефільму «Азбука кохання». 8 серія.
21.25 Повернення. Зустріч з Аллою Соленковою.
22.00 Серпантин.
23.00 Новини.
23.25 L-клуб.
0.10 Я вам заспіваю. Аскольська ліра.
0.40 Прес-експрес.
0.50 «Людина пацифіди» Наук.-поп. телефільм. 11 серія «Останній горизонт».

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.20 Реклама.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Ранковий концерт.
8.10 Вітчизна моя. Провінційні листи.
11.05 Худ. телефільм «Санта-Барбара». 185 серія.
11.55 Запрошення на ювілей. «Каскаду» — 140 років.
12.25 Дозвілля. Колекціонер.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Реклама.
13.25 Балет Санкт-Петербурга. П. Чайковський. «Анна Кареніна».
15.00 Бізнес: нові імена.
15.30 Там-там-новини.
15.45 Студія «Рост».
16.15 ТрансРосефір. «Далекий Схід».
17.00 Християнська програма.
17.30 Муз. фільм «Валерій Буймістер».
18.00 На сьомій сесії Верховної Ради України.
18.55 Київська панорама.
19.15 «Хіала» інформує.
19.25 Прем'єра худ. телефільму «Санта-Барбара». 186 серія.
20.15 На сьомій сесії Верховної Ради України.

СТУДІЯ ПРОГРАМ «ТЕТ-А-ТЕТ»

13.20 Мультфільми.
13.35 Худ. фільм «Біг». Драма.
19.40 Мультфільми.
19.55 «1000+1 реклама».
20.00 Худ. фільм «Кулак Дракона». Бойовик.
21.40 Худ. фільм «Баламутники спокою». Комедія.

ЧЕТВЕР

1 липня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.00 Худ. телефільм «За сімейними обставинами». 2 серія.
9.05 Авансцена. На міжнародному театральному фестивалі «Березіль-93».
10.05 Надвечір'я.
11.05 Теніс. Уїмблдонський турнір.
12.00 УТН.
12.10 Чарівний промінь.
16.00 УТН.
16.10 Канал «Д».
17.10 Синтез.
17.35 Живе слово. Д. Яворницький.
18.05 «Веселі музики». Фільм-концерт.
18.15 Мир вам, люди.
19.00 УТН.
19.10 Реклама.
19.15 «Шануймося, друзі! Конкурсна фольклорна програма.
20.10 Мотокрос. Чемпіонат Європи.
20.40 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.30 Спорткур'єр.
21.45 Вперше на екрані УТ. Худ. фільм «Увага: відьми».
Молодіжна студія представляє:
23.05 «Гарт».
0.05 «Фантом».
0.50 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує!
8.00 Новини.
8.20 Подивись, послухай...
8.40 «Підземний перехід». Мультфільм.
9.00 Джем.
9.30 «Життя водоспадів». Наук.-поп. фільм.
10.20 «Азбука кохання». Худ. телефільм. 8 серія.
10.50 Прес-експрес.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
11.20 «Погода на серпень». Худ. телефільм.
12.30 «Синюшчин колодязь». Худ. телефільм.
13.00 Теніс. Уїмблдонський турнір.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Телеміскт.
15.10 Блокнот.
15.15 «Бджола Майя». Мультфільм.
15.40 Бесіди з єпископом Василієм (Родзянко).
15.55 Між нами, дівчатами...
16.20 ...До шістнадцяти і старші.
17.00 Новини.
17.25 Профспілки — школа... чого?
17.50 Погода.
17.55 Футбол. Чемпіонат Росії. «Динамо» (Москва) — ЦСКА. У перерві — Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Лотто «Мільйон».
21.10 Відкриття Московського кінофестивалю.
21.50 Репортаж про старт російсько-французького екіпажу з космодрому Байконур.
22.00 Музика в ефірі. У перерві — 23.00 Новини.
0.25 Шлях до себе.
0.55 Прес-експрес.

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.20 Реклама.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Момент істини.
8.50 Таврійська асамблея.
10.05 Сотвори добро...
10.50 Паралелі.
11.05 Худ. телефільм «Санта-Барбара». 186 серія.
11.55 Натура, що зникає. Програма Льва Аннинського.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Реклама.
13.25 Театр одного художника. М. Башкирцева.
13.45 У Ксюші.
14.15 Російська енциклопедія. «Борис Пастернак. Друге народження».
15.00 Вустами маляти.
15.30 Там-там-новини.
15.45 Телефільм.
16.00 Теніс. Уїмблдонський турнір.
18.00 На сьомій сесії Верховної Ради України.
19.05 Київська панорама.
19.25 Прем'єра худ. телефільму «Санта-Барбара». 187 серія.
20.15 На сьомій сесії Верховної Ради України.

СТУДІЯ ПРОГРАМ «ТЕТ-А-ТЕТ»

11.20 Мультфільми.
11.40 Худ. фільм «Десять негритят». Детектив.
13.45 Відеомузика.
19.40 Мультфільми.
19.55 «1000+1 реклама».
20.00 Худ. фільм «Вперед на всіх рисях». Комедія.
21.20 Чом ти не прийшов?
21.35 Худ. фільм «Ножиці». Трилер.

П'ЯТНИЦЯ

2 липня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.00 Худ. фільм «Увага: відьми».
9.25 Плеяда.
10.20 Телефан. Хіт-парад.
11.00 Молодіжна студія. «Гарт».
12.00 УТН.
16.00 УТН.
16.10 Сад, город.
16.25 І святе, і грішне.
16.55 Телетехнотека.
17.15 Перлини Криму. Масандрівський палац.
17.40 Вперше на екрані УТ. Наук.-поп. фільм «Не вдарте жінку навіть квіткою».
18.00 Мотокрос. Чемпіонат Європи.
18.30 Зона тривоги. Луганський трикутник.
19.00 УТН.
19.10 Урядовий вісник.
19.40 Реклама.
19.45 Естрадні ритми.
20.10 Молодіжна студія. «Ділові відомості».
20.40 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.30 Спорткур'єр.
21.45 Блага вість з Ріком Реннером.
22.15 Прем'єра телефільму «Тигтан» («Укртелефільм»).
23.05 Нічний кінозал. Вперше на екрані УТ. Худ. фільм «Сім тонн доларів».
0.30 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує.
8.00 Новини.
8.20 Худ. телефільм «Мільйон пригод. Острів іржавого генерала».
9.45 Мультфільм.
10.00 Клуб мандрівників (з сурдоперекладом).
10.50 Прес-експрес.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
11.20 Асоціація дитячого телебачення представляє програму «Телевралаш і підсніжник».
11.50 Д. Прістлі. «Зелена кімната». Фільм-вистава Московського театру ім. М. Єрмолової.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Бридж.
14.50 Бізнес-клас.
15.05 «Друзі». Мультфільм.
15.20 Теніс. Уїмблдонський турнір.
16.20 Наш музичний клуб.
17.00 Новини.
17.20 Телеканал «Останкіно» представляє програму «Сторони світу».
17.40 Погода.
17.45 Людина і закон.
18.15 Вагон «03».
18.45 Поле чудес.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Людина тижня.
20.55 Прем'єра худ. телефільму «Суіні». 1 серія. (Англія).
21.50 Щоденник Московського кінофестивалю.
«ВІД» представляє:
22.10 Політбюро.
22.45 Автошоу.
23.00 Новини.
23.25 Програма «Х».
23.55 Майданчик «Обозу».
0.55 Прес-експрес.
1.05 Парад зірок. Благодійний нічний бал у фонд відродження Московського міжнародного кінофестивалю.

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.20 Реклама.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Мульти-пульти.
8.10 Неопалима купина.
9.05 Наш сад.
9.35 У світі тварин.
10.35 Сімейний фестиваль. До Міжнародного року сім'ї.
11.05 Худ. телефільм «Санта-Барбара». 187 серія.
11.55 Пілігрим.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Реклама.
13.25 Ікиця.
13.55 Сам собі режисер.
14.25 Музика крупним планом. Піаніст Микола Петров.
15.05 Теніс. Уїмблдонський турнір.
16.55 «Дівчинка, яка написала слово «свобода». Худ. фільм. 2 серія.
17.45 Фортепіанна музика.
18.00 На сьомій сесії Верховної Ради України.
18.45 Київська панорама.
19.05 На сьомій сесії Верховної Ради України. По закінченні — Рок-фестиваль «Тарас Бульба-92». 6, 7 частини.

СТУДІЯ ПРОГРАМ «ТЕТ-А-ТЕТ»

13.05 Мультфільми.
13.35 Худ. фільм «Золота річка». Пригодницький фільм.
15.15 Музична пауза.
19.55 Мультфільм.
20.00 «1000+1 реклама».
20.05 Худ. фільм «Зимовий вечір у Гаграх». Мелодрама.
21.40 «1000+1 реклама».
21.45 Худ фільм «Копальні царя Соломона». Пригодницька стрічка.

СУБОТА
3 липня

І ПРОГРАМА УТ

8.00 УТН.
8.30 Несподіваний дощ. Телеконкурс шлягеру. 4 тур.
9.00 Худ. фільм «Літо в черепашці». 1 серія.
10.15 Яблуко спокуси.
10.55 Доброго вам здоров'я. Зустрічі з Зубицькими.
12.35 Л. Костенко. «Маруся Чурай». Вистава Дніпропетровського музичнодраматичного театру.
15.00 УТН.
15.10 Делікатес-шоу.
16.20 Мультфільм «Кошеня з вулиці Лизюкова».
17.15 Сонячні кларнети. Самодіяльні художні колективи Чернігівської області.
18.30 Наше коло.
19.00 УТН.
19.30 Всесвітній спортивний огляд «Жиллетт».
20.00 Вікно в Америку. Спільна програма «Голосу Америки» і телекомпанії «Уорлднет».
20.30 Рідна мова.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.35 Вперше на екрані УТ. Худ. фільм «Бухта смерті».
0.55 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

6.00 Новини.
6.45 Суботній ранок ділової людини.
7.30 Спорт-шанс.
8.05 Марафон-15 представляє... Поклик джунглів.
8.30 Екстро-НЛО.
9.00 Автограф по суботах.
9.30 ЕКО. Екологічний огляд.
9.45 Медицина для тебе.
10.25 «Русскій мір».
11.05 Поетичний альбом. Євген Євтушенко. Вірші різних років.
11.20 Обличчя влади.
11.45 Фільми режисера Г. Панфілова. «Васса». 1 і 2 серії.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Прем'єра мультфільму «Принц і русалочка». (Франція).
14.50 Центральний експрес.
15.20 Здрастуй, Доброріччя. Про Міжнародний фестиваль фольклору і етнографії.
15.45 Спортивна програма «Ультра-сі».
16.25 Гроші і політика.
16.55 Щоденник Московського кінофестивалю.
17.10 Театральні зустрічі. Зустріч з Театром М. Розовського біля Нікітських воріт.
18.05 Прем'єра худ. телефільму «Лицарі Х'юстона». 1 серія (США).
19.40 Вечірня казка.
20.00 Новини.
20.40 Прем'єра худ. телефільму «Голубе і сіре» 1 серія. (США).
21.40 Що? Де? Коли?
22.40 Студія «Резонанс» представляє.
23.00 Новини.
23.15 Погода.
23.20 Теніс. Уїмблдонський турнір. Фінал.
0.20 Худ фільм «Декалог-1».

ІІ ПРОГРАМА УТ, ІІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.55 Мульти-пульти.
8.00 Формула-730.
8.30 Непізнаний Всесвіт.
9.00 Студія «Рост».
9.30 Пілігрим.
10.15 Як жити будемо?
11.05 Мультфільм.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Театр одного художника. З. Серебрякова.
13.40 Кроки.
14.10 Ізабель. Розважальна вікторина.
14.50 Репортер. Країна тиші.
15.20 Теніс. Уїмблдонський турнір.
18.00 Здрастуй, музико.
18.45 Київська панорама.
19.05 Візитка. Анатолій Бондаренко.
19.10 Мультфільм.
19.30 CNN.
20.00 Хіт-рік.
20.45 Візитка.
20.50 Сьогодні на сьогодні.
21.00 Банкіри з дитинства
21.15 Худ. фільм «Одіссея Соломона Нортапа». («Уорлднет». США). 2 частина.
22.30 СІТ-3.
22.40 Астрологічний прогноз.
22.55 Віннер — до...
23.05 Субота... Вечір...
23.35 Віннер — після...
23.45 СІТ-3.
23.50 Про — відео-2.
0.20 Рок-фестиваль «Тарас Бульба-92». 8 частина.

СТУДІЯ ПРОГРАМ «ТЕТ-А-ТЕТ»

12.05 Мультфільми.
12.20 Худ. фільм «Іграшки». Казка-бойовик.
18.30 Мультфільми.
18.50 Мультфільм «Відважний маленький тостер».
20.20 «35 хвилин джазу».
21.10 Худ. фільм «Полонянка».
22.45 «Москва сльозам не вірить». Худ. фільм.

НЕДІЛЯ
4 липня

І ПРОГРАМА УТ

8.00 УТН.
9.30 Всесвітній спортивний огляд «Жиллетт».
10.00 В об'єктиві — тварини. Наук.-поп. телефільм «Лисиця».
10.20 Худ. фільм «Літо в черепашці». 2 серія.
11.50 Концерт випускників Київського хореографічного училища.
12.45 Знайомтесь: ансамбль «Літопис».
13.25 Рауль Чілачава. «Живу на цій землі».
15.00 УТН.
15.10 Село і люди.
15.55 На варті.
16.40 Пам'яті Лесі Українки. «В катакомбах». Телевистава.
17.30 Мультфільм «Дострибнути до хмаринки».
17.40 Петро Топчій — співак з України.
19.00 УТН.
19.20 Роде наш красний... Дні української культури в м. Рибниці (Молдова).
20.25 Мультфільм «Літаючий будинок».
21.00 Новини відеомоди.
21.25 Прем'єра телефільму «Справа Бейліса» («Укртелефільм»).
22.00 Будьте з нами.
23.25 Спорткур'єр.
23.35 Вперше на екрані УТ. Худ. фільм «Лицарський замок».

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

8.30 З ранку раненько. Прем'єра мультфільму «Денвер — останній з динозаврів».
9.00 Доки всі вдома.
9.30 Тираж «Спортлото».
9.45 Ранкова зірка.
10.35 Військове ревю.
11.05 Прем'єра телефільму для дітей «Пригоди Чорного Красунчика».
11.30 Теніс. Уїмблдонський турнір.
12.10 Надія. Благодійна акція для дітей-інвалідів.
13.00 Прем'єра мультфільму «Піф і Геркулес».
13.10 Прем'єра док. фільму «Підводна одіссея команди Кусто».
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.20 Діалог у прямому ефірі.
15.00 Клуб мандрівників.
15.50 Виступ фольклорного ансамблю «Станиця» м. Волгограда.
16.10 Прем'єра мультфільмів «Каспер і його друзі», «Справжні мисливці за привидами».
17.05 Панорама.
17.45 Новини.
18.20 Народився з піснею циган. Монолог В. Свєтлова.
19.00 Погода.
19.05 Щоденник Московського кінофестивалю.
19.20 Вперше на телеекрані. Худ. фільм «Данді на прізвисько «Крокодил» (Австралія).
21.00 Підсумки.
21.45 Спортивний уїк-енд.
22.00 Теніс. Уїмблдонський турнір. Фінал.
23.00 Новини.
23.25 Концерт Міжнародного музичного фестивалю «Білі ночі Санкт-Петербурга».

ІІ ПРОГРАМА УТ, ІІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
8.25 Мульти-пульти.
9.05 Студія «Рост». «Добрі молодці».
9.35 Програма «03».
10.05 Ати-бати...
10.35 Кіпрас Мажейка. Репортажі з «Малої Європи».
11.05 «Мементо морі». Худ. фільм.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Не вирубати...
13.35 «Звук моїх кроків...». Дмитро Краснопєвцев.
14.05 Біла ворона.
14.50 Чемпіонат світу з автогонок у класі «Формула-1».
16.30 Теніс. Уїмблдонський турнір.
18.30 Обличчям до столиці.
19.00 Візитка. Олена Косяченко.
19.05 Мультфільм.
19.30 CNN.
20.00 Просто так...
20.30 Сиди і дивись.
20.40 Світська хроніка.
21.00 Худ. фільм «Сеньйорита». 13, 14 серії.
21.55 Чорним по білому.
22.00 Нехай.
22.30 СІТ-3.
22.40 Сьогодні на сьогодні.
22.50 Візитка.
22.55 Містер Х.
23.25 СІТ-3.
23.30 Про — відео-3.

СТУДІЯ ПРОГРАМ «ТЕТ-А-ТЕТ»

13.40 Мультфільм.
14.00 Худ. фільм «Дух 76-го року». Комедія-фантастика.
20.00 Мультфільми.
20.20 Худ. фільм «Скарб».
21.50 Кіноанонс тижня.
22.15 Худ. фільм «Укол парасолькою».

КРОСВОРД

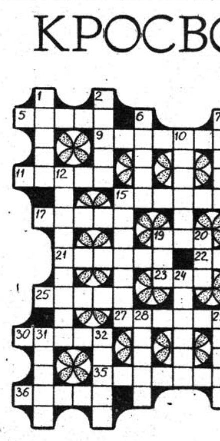

ПО ГОРИЗОНТАЛІ: 5. Персонаж драматичної поеми Олександра Олеся «Ніч на полонині». 8. Найяскравіша зірка в сузір'ї Лева. 9. Великий князь київський, який дістав прізвисько Окаянний. 11. Чеський письменник. 13. Роман Олеся Гончара. 15. Український народний танок. 17. Сукупність встановлених державою загальнообов'язкових правил поведінки. 18. Балет Анатолія Кос-Анатольського. 19. Видатний німецький фізик і радіохімік, лауреат Нобелівської премії. 21. Їжа для немовлят. 22. Король Італії, який скинув останнього імператора Західної Римської імперії Ромула Августула. 23. Міцний напій. 25. Газета, що видає Товариство української мови імені Тараса Шевченка. 26. Систематизований збірник географічних карт. 27. Посол США в Україні. 30. Пожежно-фізкультурні товариства у Галичині, які стали основою УСС. 33. Феодальний титул в Київській Русі та в Україні. 35 Князь звенигородсько-галицький, кузен Ярослава Осмомисла, який воював з ним за Галичину. 36. Масивна споруда у формі зрізаної піраміди в давньоєгипетській архітектурі. 37. Ліва притока Дніпра.

ПО ВЕРТИКАЛІ: 1. Військове судно запорозьких козаків. 2. Один з найвідоміших ворогів молодого Мазепи, автор відомої легенди про нього. 3. Український композитор і історик. 4. Командир сотні галицьких січових стрільців, що брала участь в бою під Крутами. 6. Загальна назва податків в Україні XV—XVIII ст. 7. Літера кириличної абетки. 10. Одна з найдавніших назв України, яка пов'язується з переходом наших далеких предків до землеробства. 12. Український поет, учасник визвольних змагань в армії УСС, один з організаторів випуску збірника «Червона калина». 14. Відьма, чарівниця у віруваннях гуцулів та подолян. 15. Місто на Сумщині, поблизу якого в 1659 році гетьман Виговський розгромив московське військо. 16. Ліва притока Ворскли. 19. Бог Сонця у давньоєгипетській міфології. 20. Пісня на честь Аполлона у Стародавній Греції. 24. Персонаж опери Семена Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм». 28. Французький футбольний клуб. 29. Покровителька шлюбу і охоронниця жінок у давньоримській міфології. 31. Драматична поема Лесі Українки. 32. Місто на Полтавщині, поблизу якого розміщений Мгарський монастир. 33. Тропічна рослина, яка родить горіхи. 34. Найвідоміший кінофільм Олександра Довженка.

ГОЛОС УКРАЇНИ

ЗАСНОВНИК — ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

ГАЗЕТА ВИХОДИТЬ з 1 січня 1991 року.

Головний редактор С. ПРАВДЕНКО.

Редколегія: О. БІЛИК (заст. головного редактора), Л. БРОВЧЕНКО (в. о. заст. головного редактора), А. ГОРЛОВ (перший заст. головного редактора), І. ГРУШКО, В. КРАСНОДЕМСЬКИЙ, С. ПИСАРЕНКО, Б. СИДОРЕНКО (заст. головного редактора), А. СОЛОНСЬКИЙ, В. СУДДЯ (заст. головного редактора).

Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.

ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-88-23; телефакс — 224-72-54; відділ реклами — 441-89-34, 441-89-44.

Рукописів не повертаємо.

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець.

☆ Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

☆ За точність викладених фактів відповідальність несе автор.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами. Індекс 60955. Загальний тираж 846.430.

Комбінат друку видавництва «Преса України». 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Зам. 0311118.

1, 6, 7, 8 і 13 сторінки набрано і зверстано в комп'ютерному центрі «Голосу України».